

För ett feministiskt Stockholm

Politik för Stockholms stad

Feministiskt initiativ Storstockholm 2014

Innehållsförteckning

För ett feministiskt Stockholm.....	1
Att färdas väl genom livet.....	1
A. Medborgardemokrati.....	2
Delaktighet och påverkan	2
Tillgänglighet och öppenhet	3
B. Antirasistisk politik	4
C. Migrationspolitik och flyktingmottagande.....	5
Papperslösas villkor.....	5
Flyktingmottagande	5
D. Arbetsmarknad.....	7
Lön och anställningsvillkor	7
Arbetslöshet	7
Ungdomsarbetslöshet.....	8
Likabehandlingsarbete.....	9
E. Staden som arbetsgivare	10
F. Offentlig upphandling.....	12
G. Utbildning	13
Kunskap för jämlikhet	13
Kunskap för miljön.....	14
Pedagogisk utveckling.....	15
En förskola och skola för alla.....	15
Pedagogisk valfrihet utan vinstintresse	16
Förskola	17
Grundskola, fritidshem och förskoleklass	17
Gymnasium.....	18
Vuxenutbildning	18
H. Ungas fritid och hälsa	20
Fritids- och ungdomsgårdar.....	20
Idrott	21
I. Äldre invånare	23
Äldreomsorg	23
Anhöriga	24
J. Funktionsnedsättning och funktionshinder	26
Boende	26
Kommunikationer.....	27
Utbildning.....	27
Arbete	27
Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter	28
Särskilt stöd, service och hjälpmedel.....	29
Socialpsykiatri	29
Boendestöd och boende	30
Sysselsättning	30

K. Kvinnofrid, mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer	31
Kvinno- och tjejjourers roll och stadens ansvar	31
Särskilt utsatta personer	32
Våldtäkt och sexuella övergrepp	32
Prostitution	33
Maskulinitet och våld	33
L. Missbruk	35
Unga i missbruk	36
M. Utsatta barn och ungdomar	37
Barn och unga i hemlöshet	37
Barn och unga utsatta för våld	38
N. Stadsplanering	39
En levande stad	39
En öppen stad	40
En trygg stad	40
Natur och förtätning	41
O. Trafik	42
Cyklism och gångtrafik	42
P. Bostäder	44
Rätten till bostad	44
Boendeformer	45
Förturer	46
Q. Djurrätt	47
R. Kultur	48
Kulturen och det offentliga rummet	48
Kulturarbetarnas villkor	49
Kultur och social tillväxt	50
S. Miljö	51
Den lokala miljön	51
Transporter	52
Avfallshantering	52
Miljön runt och utanför staden	53
Klimat	54

För ett feministiskt Stockholm

Feministiskt initiativ har en vision för ett jämställt och jämlikt Stockholm. Vi vill se en stad där invånarnas behov går först, ett samhälle där service, mataffärer, förskola och skola, bibliotek, grönområden, vårdcentral, kultur och föreningsliv finns nära. Förutsättningen är en stark demokrati där politiken förankras hos invånarna genom medborgardialog. Vi vill se ett Stockholm där kulturen är öppen och tillgänglig för alla – genom kulturens olika uttrycksformer får vi möjlighet att utvecklas till demokratiska invånare.

Feministiskt initiativ tillför politiken en saknad dimension. Vi problematiserar och utmanar maktordningar, för att göra tydligt hur de skapas och hur de samverkar. Målet för den feministiska politiken är ett samhälle där alla människor kan utveckla sin fulla potential i ett jämlikt samspel med andra, oberoende av kön, könsidentitet och könsuttryck, ålder, funktionalitet, sexualitet, trosuppfattning, hudfärg, etnicitet eller medborgarskap. För att uppnå det målet måste vi sätta antidiskriminering i fokus för det politiska arbetet. Alla människors möjligheter att delta i samhällslivet utan att diskrimineras måste värnas och stärkas.

Att färdas väl genom livet

Feministiskt initiativ vill ha en stad där välfärden är allas angelägenhet, där politiken tar ansvar för och garanterar att alla invånare i Stockholm kan leva ett bra liv. Alla ska ha någonstans att bo, en inkomst att försörja sig på och tillgång till bra hälso- och sjukvård. Skolan ska garantera att alla barn får rätt till god utbildning. Alla typer av diskriminering, inom samhällets alla sfärer, måste motarbetas. Vi vill bygga Stockholm på delaktighet och solidaritet och verka för en stark offentlig sektor för att garantera social och ekonomisk rättvisa, som motkraft mot marknadslösningar och kommersialisering som exkluderar svaga och diskriminerade grupper.

I en feministisk stad anpassas skatterna efter välfärden, inte välfärden efter skatterna. Budgeten är ett effektivt verktyg för att skapa en mer rättvis och solidarisk politik och det feministiska perspektivet ska vara grunden i alla ekonomiska beslut. För att minska klyftorna, bryta segregationen och stoppa diskrimineringen måste staden styra över sina verksamheter och säga nej till vinster i välfärden.

1. Fi ska verka för upprättandet av en kommitté som ska arbeta med frågor som rör mänskliga rättigheter och hur de efterlevs och stärks i kommunen.
2. Fi ska verka för att alla kommunala budgetar föregås av en jämställdhetsanalys (så kallad gender budgeting) och innehåller metoder för att följa upp resursfördelningen.
3. Fi ska verka för att Stockholms stad beställer diskrimineringskontroller, så kallade *situation testings*, för att undersöka förekomsten av diskriminering från staden som arbetsgivare och servicegivare.

A. Medborgardemokrati

Feministiskt initiativ anser att en viktig del av den kommunala demokratin är medborgarperspektivet, vilket bland annat innebär att kommunfullmäktiges sammansättning ska vara representativ för hur staden ser ut och att politiken kommer närmare invånarna. Den första punkten måste de olika partierna arbeta för, medan den andra är en uppgift för staden.

Stockholm är en folkrik kommun, där människor med många skiftande bakgrunder och förutsättningar lever. Det är samtidigt en stad där politiken utgår från tydliga medelklass- och vithetsperspektiv, där innerstadens intressen sätts framför de övriga stadsdelarnas, där den som äger sitt boende prioriteras framför den som är och vill vara hyresgäst. Och det gäller oavsett vilken majoritet som styr kommunfullmäktige.

Ett steg mot ett större invånarinflytande är direktval till stadsdelsnämnderna. Det innebär att mandaten i varje stadsdelsnämnd fördelas utifrån valresultatet i just den stadsdelen, inte utifrån staden som helhet. På så sätt flyttas de potentiella motsättningarna mellan stad och stadsdel till politikens arena, i stället för att som nu hamna mellan invånare och styrande. I väntan på den möjligheten måste invånarnas politiska engagemang stärkas och staden försäkra sig om att invånarnas perspektiv alltid kommer in tidigt i beslutsprocesserna.

1. Fi ska verka för direktvalda stadsdelsnämnder.
2. Fi ska verka för att öka det politiska engagemanget hos invånarna.
3. Fi ska verka för att staden tar till vara på det politiska engagemang som i dag finns hos invånarna.
4. Fi ska verka för att alla politiska beslut, via dialog, förankras hos invånarna som frågan berör.
5. Fi ska verka för att det tar max sex månader att bereda ärenden för beslut.

Delaktighet och påverkan

För en stark kommunal demokrati måste invånarna vara delaktiga i stadens utveckling, oavsett om det sker genom engagemang i ett politiskt parti, i en organisation eller som privatperson. Staden måste stödja dem som redan är engagerade, genom regelbunden dialog, men också ge goda förutsättningar för alla invånare att börja engagera sig och vara delaktiga. Ju fler som är aktiva, desto fler perspektiv syns på den politiska dagordningen.

I dag skiljer sig förutsättningarna för delaktighet i den lokala politiken mellan olika grupper. Därför måste staden både lyfta och förstärka de verktyg som redan finns, som medborgarförslag, och hitta nya sätt för att öka delaktigheten. Ett sätt är att skapa ett dialogforum på nätet där invånarna kan chatta med sin lokala politiker minst fyra gånger per år; politikerna ska sedan ta med sig invånarnas åsikter till sina partier och den nämnd som berörs. Ett annat sätt är att regelbundet undersöka hur invånarna ser på sina möjligheter till påverkan och kontakt med politiker. En mycket viktig del i demokratiarbetet är att det finns mötesplatser där invånarna kan samlas utan kostnader. De annars utmärkta Folkets hus drivs ofta av fristående föreningar som tar ut en avgift. Därför måste staden se till att det finns avgiftsfria mötesplatser (se även kapitlet om Stadsplanering).

I Stockholm finns lokala ungdomsråd för att unga mellan 14 och 17 år ska kunna påverka och ha inflytande över de politiska beslut som fattas i deras stadsdelsförvaltning. För att förbättra kommunikationen mellan politiker och ungdomar ännu mer och öka intresset för den lokala politiken bland ungdomar vill Feministiskt initiativ att det ska upprättas ett ungdomsfullmäktige, vars arbetssätt och organisationsform ska spegla kommunfullmäktige. Ungdomsfullmäktige ska behandla frågor som berör ungdomar, och alla ungdomar i kommunen ska kunna

lämna in motioner till ungdomsfullmäktige. De ska själva välja vilka frågor de vill lyfta i fullmäktige för att sedan vidarebefordra sina beslut till stadens politiker. Får ungdomsfullmäktige in motioner som inte berör ungdomsfrågor ska de lämna sina åsikter i frågan och skicka vidare till kommunfullmäktige.

6. Fi ska verka för att lyfta och stärka användandet av medborgarförslag, bland annat genom att hänvisa till och förtydliga funktionen på stadens hemsida.
7. Fi ska verka för att upprätta ett dialogforum där politiker och invånare möts.
8. Fi ska verka för att staden årligen genomför undersökningar av hur invånarna uppfattar sina möjligheter att påverka och ha kontakt med politikerna.
9. Fi ska verka för att öka antalet mötesplatser för invånarna och organisationer, och se till att det finns avgiftsfria lokaler att disponera.
10. Fi ska verka för att det ska upprättas ett ungdomsfullmäktige med ledamöter från alla stadsdelar.

Tillgänglighet och öppenhet

För att förtroendet för politiken ska öka krävs det att kommunfullmäktige kommunicerar med stadens invånare på ett öppet och tydligt sätt. Därför måste stadens hemsida vara enklare att hitta på och lättare att läsa för alla. Staden bör både öka medborgarkontorens antal och stärka verksamheten på de som redan finns. På medborgarkontoren ska det finnas information och service som rör alla stadens ansvarsområden och myndigheter, och det ska finnas tolk och gratis ekonomisk och juridisk rådgivning.

Det ska vara enkelt att ta del i kommunfullmäktiges sammanträden och på så sätt kunna följa fullmäktiges beslut. Det gäller inte bara att tillgängligheten i Stadshuset måste vara god; det ska vara lätt för alla invånare att hitta dagordningar och protokoll, och att följa de sändningar av sammanträden som görs. En god början vore att ordna tydliga länkar till dem på webbplatsens förstasida.

11. Fi ska verka för att Stockholm stads hemsida finns på alla språk som finns representerade hos de röstberättigade i kommunen.
12. Fi ska verka för att Stockholm stads hemsida finns som lättläst version på alla språk som finns representerade hos de röstberättigade i kommunen.
13. Fi ska verka för att öka antalet medborgarkontor och utvidga deras verksamhet.
14. Fi ska verka för att Stockholms stad inrättar medborgarkontor också på internet.
15. Fi ska verka för att kommunfullmäktiges sammanträden sänds på lokal-tv.
16. Fi ska verka för att kommunfullmäktiges sammanträden som sänds på webb-tv och lokal-tv ska teckentolkas.
17. Fi ska verka för att sändningarna från kommunfullmäktiges sammanträden sparas och görs tillgängliga på Stockholms stads hemsida.

B. Antirasistisk politik

Rasism är föreställningen om att människor har inneboende olikheter baserade på ras eller etnicitet, och utifrån de olikheterna skapas en hierarkisk ordning där det som uppfattas som vitt, svenskt och västerländskt värderas högst. I Sverige handlar det om att människor som inte passar in i den vita, svenska normen blir systematiskt placerade i en underordnad position. Det drabbar nationella minoriteter, migranter och rasifierade personer, på olika sätt. Vi kan se att rasistiska strukturer påverkar människors materiella villkor, trygghet, delaktighet, inflytande och tillgång till makt på många olika områden.

I dag tar rasismen allt oftare avstamp ur påstådda kulturella skillnader snarare än den tidigare föreställningen om biologiska olikheter mellan folkgrupper. Den kulturrasism som då uppstår bygger på föreställningar om att ”kultur” kan användas för att förklara skillnader i egenskaper, förmågor och färdigheter bland människor. Viktigt är att uppmärksamma att rasistiska strukturer och könsstrukturer förstärker och upprätthåller varandra. Det innebär att många kvinnor och transpersoner upplever könsförtryck genom rasistiska konstruktioner av kön.

En vanlig föreställning om rasism i Sverige är att det är ett litet problem som antingen har med oskyldiga fördomar eller med högerextremister att göra. Det är ett farligt synsätt som förminskar rasismen i Sverige. Rasism måste ses som ett strukturellt problem: det går rakt igenom hela samhället och alla oss som lever i det. För att få bukt med rasismen krävs det omfattande politiska åtgärder och en antirasistisk analys av varje politikområde.

1. Fi ska verka för att föra in feministiska, antirasistiska perspektiv i den kommunalpolitiska debatten och arbetet så att de perspektiven genomsyrar varje del av politiken.
2. Fi ska verka för att rasism, fientlighet och diskriminering aktivt ska motarbetas.
3. Fi ska verka för goda möjligheter till utbildning i de nationella minoritetsspråken och att resurser till lärare och läromedel ökas.
4. Fi ska verka för att kunskap om kvinnors, transpersoners och mäns situation inom samtliga nationella minoritetsgrupper ska öka, så att de inte undantas från det jämställdhetsarbete som pågår utanför minoritetsgruppen.
5. Fi ska verka för att de ska finnas kompetens i Sveriges minoritetsspråk och kunskaper om minoriteters villkor vid alla myndigheter.
6. Fi ska verka för upprättandet av en kommitté som ska arbeta med frågor som rör mänskliga rättigheter och hur de efterlevs och stärks i kommunen.
7. Fi ska verka för att utbildning och verksamhet i förskola, skola och fritidshem ska utgå från perspektiv som könsmakt och genus, funktionalitet, hbtq och antirasism, och genomsyras av normkritisk pedagogik.
8. Fi ska verka för att höja kompetensen inom perspektiv som könsmakt och genus, funktionalitet, ålder, klass, hbtq och antirasism hos dem som arbetar med stadsplanering och bostadsproduktion.
9. Fi ska verka för att Stockholms stad beställer diskrimineringskontroller, så kallade *situation testings*, för att undersöka förekomsten av diskriminering från staden som arbetsgivare och servicegivare.

C. Migrationspolitik och flyktingmottagande

Feministiskt initiativ har en vision om en fri värld som inte begränsas av skarpa gränser och höga uteslutande murar. Gränser skapar ett ”vi och dom” och utgör själva grunden för rasismen. I stället vill vi bygga en värld efter principen att jorden tillhör oss alla, och så länge världen är uppdelad och präglad av orättvisor ska det vara varje människas rätt att söka skydd och ett värdigare liv i ett annat land. Vi vill att Sverige och Stockholm tar emot fler flyktingar.

1. Fi ska verka för att Stockholm blir en fristad för papperslösa.
2. Fi ska verka för att staden ökar flyktingmottagandet.

Papperslösas villkor

Den migrationspolitik som förs i dag är restriktiv och diskriminerande, och till följd av den lever många människor som papperslösa i Sverige, utan tillgång till de mest grundläggande mänskliga rättigheter. Deras situation orsakas av nationell politik men måste förbättras genom kommunala insatser. Papperslösa som befinner sig i Stockholm ska ha samma rättighet till skolgång, äldreomsorg och sjukvård som alla andra invånare.

Feministiskt initiativ vill ha ett öppet och jämlikt Stockholm, där alla kan känna sig trygga och delaktiga, oavsett medborgarskap, och där ingen förföljs och utvisas. Välfärden ska vara till för alla som lever i staden.

3. Fi ska verka för att säkerställa tillgången till skola (förskola, grundskola, gymnasium, särskola), äldreomsorg och sjukvård för papperslösa på samma villkor som alla andra bosatta i Stockholm.
4. Fi ska verka för att det inte är möjligt att söka i skola, vård och omsorg för att omhänderta någon.
5. Fi ska verka för att stadens ansvar för alla invånare även ska gälla papperslösa och EU-migranter, i synnerhet boende och försörjning.

Flyktingmottagande

Staden har ett ansvar för de flyktingar som kommer hit, genom både att ta väl hand om dem på mottagningsenheten och att göra tiden där så kort som möjligt. De nyanlända måste få snabb hjälp med ett eget boende, undervisning i svenska, information om svenska samhällsförhållanden och stöd för att ta sig ut i arbetslivet. Alla ska själva få välja var de vill bo och arbeta. Många som kommer till Sverige har lämnat en situation i hemlandet som gjort att hälsan, både den psykiska och den fysiska, tagit stryk, och därför måste det också finnas ett starkt fokus på hälsofrågor.

Det kan finnas stora skillnader mellan de förhållanden som olika individer levt under eller situationer de utsatts för. Samtidigt är det nödvändigt att inte möta de nyanlända med fördomar och förutfattade meningar. Därför måste medvetenheten om frågor som genus, hbtq och antirasism vara hög bland alla de yrkeskategorier som arbetar med flyktingar. Den som möter flyktingar ska inte låta patriarkala och rasistiska uppfattningar färga den individuella kartläggningen. För att kunna ge bästa möjliga råd om utbildningsbehov och egen försörjning till den nyanlända måste man ta tidigare utbildningar, arbetserfarenheter och erfarenheter av obetalt arbete med i beräkningen. Om det krävs kompletterande utbildning för att personen ska kunna få ett passande arbete, ska det erbjudas.

Många som varit på flykt under en längre tid eller kommer från ett fattigt eller krigsdrabbat område har fått betala med sin hälsa. Därför måste alla flyktingars hälsotillstånd utredas så snart de kommer till Stockholm, och dokumenteras i ett hälsodokument. Dokumentet kan sedan användas som ett underlag och intyg i kontakterna med myndigheter, för att det ska vara lätt att hitta en lämplig sysselsättning och undvika arbeten eller praktikplatser som kan förvärra eventuella skador. Hela familjens hälsotillstånd ska tas i beaktande.

Det är viktigt att de som utsatts för våld och övergrepp synliggörs och får hjälp att bearbeta det de varit med om. Därför måste det finnas personal på alla mottagningsenheter som har kunskap i att bemöta människor med svåra trauman och sedan slussa dem vidare för vidare stöd. Kunskaperna måste innefatta normkritiska och antirasistiska perspektiv.

För att kunna leva i Stockholm på lika villkor måste det vara enkelt att tillgodogöra sig den information som staden ger. Standardiserade brev ska översättas och de som inte kan läsa ska bli informerade om vart de ska vända sig för att få hjälp. Alla förvaltningar ska också ha anställda auktoriserade tolkar på de största språken. Vid anställning ska de gå en utbildning i genus, antirasism, funktionalitet och hbtq-frågor.

6. Fi ska verka för att ingen ska behöva vistas längre än sex månader på en mottagningsenhet.
7. Fi ska verka för att nyanlända flyktingar och asylsökande ska ha rätt till bostad och svenskundervisning samt få information om svenska samhällsförhållanden och arbetsliv.
8. Fi ska verka för att varje mottagningsenhet ska ha en plan för att stärka de boendes psykosociala och fysiska hälsa.
9. Fi ska verka för att nyanlända själva ska få välja var de ska etablera sig.
10. Fi ska verka för att resurser och insatser till flyktingar stärks och fördelas rättvist mellan människor enligt diskrimineringslagen.
11. Fi ska verka för obligatoriska kurser i perspektiv som könsmakt och genus, hbtq, funktionalitet och antirasism för alla yrkeskategorier som arbetar med flyktingar.
12. Fi ska verka för att flykting- och försörjningsstödhandläggares individuella kartläggning av nyanlända flyktingar inte färgas av förutbestämda patriarkala eller rasistiska uppfattningar.
13. Tidigare utbildningar, arbetserfarenheter och erfarenheter av obetalt arbete från andra länder ska kartläggas för att ge bästa möjliga råd och stöd utifrån individens förutsättningar och behov.
14. Fi ska verka för att asylsökande som behöver kompletterande utbildning för att möjliggöra arbete ska erbjudas det.
15. Fi ska verka för att nyanländas hälsotillstånd ska utredas för bättre förutsättningar för passande arbeten och praktikplatser.
16. Fi ska verka för att asylsökande kvinnor ska synliggöras och få adekvat hjälp och stöd för att bearbeta eventuella erfarenheter av våld och övergrepp.
17. Fi ska verka för att säkerställa att alla yrkeskategorier som arbetar med flyktingar och papperslösa personer har god kunskap om sekretessbestämmelser.
18. Fi ska verka för att kommunen ska öka tillgängligheten för brev och information som skickas ut till nyanlända.
19. Fi ska verka för att stadens alla förvaltningar har anställda auktoriserade tolkar på de största språken.

D. Arbetsmarknad

I ett välfärdssamhälle ska människors integritet inte vara beroende av deras position på arbetsmarknaden. I dag har vi en utveckling som gör att allt fler kommer att uppleva perioder utan lönearbete. Det är därför viktigt att människor kan använda den tiden på ett konstruktivt sätt för att vidga sina perspektiv och stimulera en positiv utveckling.

Studier visar att arbetslöshetssystemet är lika kostnadskrävande som att skapa reguljära arbeten och de nya, mer omfattande, regler som införts utgör ett slöseri med mänskliga och ekonomiska resurser. Arbetslöshet har blivit en marknad som omsätter gigantiska summor på administration och befolkas av privata förmedlingar och coacher som bjuds in för att upprätthålla arbetslinjen. Feministiskt initiativ anser att det är ett förkastligt system, som sätter entreprenörers profit framför de arbetssökandes möjligheter att finna arbete eller vidareutbildning.

Staten har huvudansvaret för arbetsmarknadspolitiken medan kommunen har en kompletterande roll. Två centrala aspekter av kommunens ansvar är dess roll som arbetsgivare och dess ansvar för arbetslösa, i synnerhet för dem som står utanför socialförsäkringssystemet och är hänvisade till socialtjänsten för sin försörjning.

Lön och anställningsvillkor

Otrygga anställningar som ofrivillig deltid drabbar i högre utsträckning kvinnor, i synnerhet de som faller utanför vithetsnormen, och påverkar både den aktuella ekonomiska situationen och, i förlängningen, pensionen. Feministiskt initiativ anser att fasta anställningar, så kallade tillsvidareanställningar, baserade på heltid, ska vara regel inom hela arbetsmarknaden. Staden kan visa vägen genom att erbjuda sina anställda sådana. Se vidare kapitlet Staden som arbetsgivare.

Eget företagande eller småföretagande är en form för yrkesutövning som rymmer betydligt fler män än kvinnor. Färre än en tredjedel av Sveriges företag drivs av kvinnor. Feministiskt initiativ vill se att företag baserade i Stockholm ägs i samma utsträckning av kvinnor som av män.

Arbetslöshet

Stockholms stad har sedan 2007 skickat arbetssökande med försörjningsstöd till Jobbtorg Stockholm där syftet har varit att coacha arbetssökande och hänvisa till arbetsfrämjande aktiviteter. En utvärdering av Jobbtorgs verksamhet fram till 2010 publicerades 2013 och visar på att majoriteten av de tillfrågade arbetssökande inte anser sig få relevant hjälp på Jobbtorg. Det gäller särskilt de utlandsfödda arbetssökande. De personer som anser att de står mycket långt från arbetsmarknaden och har små möjligheter att få arbete är också de som anser att Jobbtorg inte ger dem någon större hjälp med det. Bristande samarbete mellan olika instanser och myndigheter drabbar den enskilde arbetssökande och gör det svårare att komma in på arbetsmarknaden. Staden måste utvärdera och följa upp Jobbtorgens verksamhet.

En viktig fråga är att uppmärksamma och motverka den strukturella rasism som gör att utomeuropeiskt födda personer diskrimineras på arbetsmarknaden. Staden bör uppmärksamma tendenser till diskriminering i dialog med företag dit arbetssökande anvisas på praktikplatser. För att diskriminering ska uppmärksammas och motverkas bör arbetssökande få utbildning i sina rättigheter på arbetsmarknaden såväl som om sina skyldigheter. Staden ska driva ett aktivt arbete för att motverka diskriminering.

1. Fi ska verka för att den tidigare utvärderingen av Jobbtorg följs upp för att kartlägga de senaste årens förändringar.

2. Fi ska verka för ett åtgärdsprogram som säkerställer att Jobbtorg Stockholm möter behoven hos de arbetssökande som står längst från arbetsmarknaden.
3. Fi ska verka för att fler arbetssökande anvisas praktikplatser och utbildningar.
4. Fi ska verka för ett bättre samarbete mellan olika instanser och myndigheter som arbetar med olika socialförsäkringar som ett delmål mot en samlad socialförsäkring.
5. Fi ska verka för att arbetet med arbetslösa försörjningsstödsomtagare utgår från ett perspektiv som inkluderar att ta hänsyn till faktorer som kön, klass, hbtq, etnicitet och funktionalitet.
6. Fi ska verka för att arbetssökande som saknar kunskaper i svenska får möjlighet att först och främst öka sina svenska kunskaper innan de anvisas till arbetssökande.
7. Fi ska verka för ett ökat samarbete mellan arbetsförmedlingen, socialtjänsten och SFI i syfte att öka möjligheten för utlandsfödda att lättare komma ut på arbetsmarknaden.
8. Fi ska verka för att asylsökande som behöver kompletterande utbildning för att möjliggöra ett arbete ska erbjudas det.
9. Fi ska verka för att arbetssökande får utbildning i sina rättigheter på arbetsmarknaden och kunskap om vart de vänder sig vid diskriminering eller annan felaktig behandling.

Ungdomsarbetslöshet

Ungdomsarbetslösheten i Stockholms stad ökar. Unga har svårt att komma in på arbetsmarknaden och är arbetslösa under långa perioder. Det gör det svårt att försörja sig och ta plats i samhället. Unga som inte har etablerat sig på arbetsmarknaden har inte heller kvalificerat sig till arbetslöshetsförsäkringen och blir då ekonomiskt beroende av föräldrar eller sociala myndigheter när de inte hittar ett arbete. Eftersom steget till heltidsarbete och fast anställning är ännu längre, är det också många ungdomar med arbete som inte uppfyller kraven för arbetslöshetsförsäkringen.

Ungdomar från särskilt utsatta grupper som saknar fullständig grundskole- och gymnasieutbildning och unga med utländsk bakgrund har svårast att komma in på arbetsmarknaden. För att motverka den utvecklingen krävs ett samarbete mellan skola och arbetsmarknad för att fånga upp ungdomar. Staden har ett ansvar för uppföljning av unga som inte går i gymnasiet.

Feministiskt initiativ ser att ett försenat inträde på arbetsmarknaden ökar segregationen och risken för hamna utanför både arbetsmarknad och bostadsmarknad. Den som är arbetslös som ung löper också större risk att bli arbetslös längre fram i livet och har ökad risk för psykisk ohälsa.

10. Fi ska verka för att alla insatser riktade till unga utanför arbetsmarknaden tar hänsyn till faktorer som kön, klass, hbtq, etnicitet och funktionalitet.
11. Fi ska verka för att alla som arbetar med insatser riktade till unga utanför arbetsmarknaden har ett perspektiv som tar hänsyn till faktorer som kön, klass, hbtq, etnicitet och funktionalitet.
12. Fi ska verka för att staden, med hjälp av lokala företag, ska kunna erbjuda kvalificerade praktikplatser till ungdomar upp till 25 år.
13. Fi ska verka för att staden, i samarbete med skolor och lokala företag, ska kunna erbjuda sommarjobb till alla ungdomar upp till 21 år.
14. Fi ska verka för att sommarjobb till ungdomar skapas i många olika sektorer för att bredda ungdomars erfarenheter och motverka en segregerad arbetsmarknad.
15. Fi ska verka för ett mer utvecklat samarbete mellan skola, stad och arbetsmarknad för att få ungdomar upp till 21 år i sysselsättning.
16. Fi ska verka för att det kommunala uppföljningsansvaret utökas till att även erbjuda insatser för ungdomar som inte försörjs av sina föräldrar men önskar hjälp till sysselsättning.

Likabehandlingsarbete

Feministiskt initiativ strävar efter ett samhälle där människors känner sig fria och har makt att påverka sina liv och sina arbetsplatser. För att uppnå det behöver staden en trygg arbetsmarknad utan diskriminering, våld och hot. Frågan om diskriminering rör inte bara arbetsmiljön utan i högsta grad även rekrytering och anställning. Därför måste det finnas ett perspektiv som inkluderar hänsyn till kön, klass, hbtq, etnicitet och funktionalitet i alla delar av arbetslivet.

Staden bör genomföra en kommunomfattande kartläggning av anställdas i Stockholms stad upplevelser av diskriminering. Den kartläggningen ska sedan ligga till grund för en kommunal handlingsplan för Stockholm stads likabehandlingsarbete.

17. Fi ska verka för att rekryteringsprocesser inom Stockholms stads verksamheter görs med utgångspunkt i antidiskriminering.
18. Fi ska verka för att Stockholms stad utarbetar en handlingsplan för likabehandlingsarbete.

E. Staden som arbetsgivare

Stockholms stad är en stor arbetsgivare och därför är frågor som rör arbetsmarknaden, som lön, trygga arbetsvillkor och arbetstid, viktiga för staden och för att vi ska uppnå vårt mål om ett jämställt och jämlikt samhälle. För att det ska vara möjligt krävs en arbetsvärdering som kan jämföra arbetsuppgifter över gränserna för olika sektorer och över den stora könsbarriären på arbetsmarknaden. Ett av syftena med arbetsvärderingen är att höja lönerna inom kvinnodominerade sektorer, genom att det görs en lönekorrigerings utifrån resultatet av den.

För att skapa en stad där människor är fria att ordna sina liv som de vill måste arbetstiden förändras, genom att omvandla alla deltidstjänster till heltidstjänster och sänka normalarbetstiden till sex timmar. En sådan förändring skulle särskilt påverka kvinnors situation på arbetsmarknaden, genom färre sjukskrivningar och förbättrad hälsa på de områden där kvinnor dominerar som arbetskraft. För den enskilda leder förkortad arbetstid till mer fritid och ett mer aktivt socialt liv.

Även arbetsförhållandena måste förbättras, exempelvis genom att öka personaltätheten och ge möjlighet till friskvård och vidareutbildning. Möjligheten till medbestämmande och ett demokratiskt samtal på arbetsplatsen är av stor vikt.

Alla stadens anställda ska fortbildas om perspektiv som könspektiv och genus, antirasism, funktionalitet och hbtq för att kunna möta varandra och stadens invånare på ett bra sätt. Särskilt viktigt är att alla arbetsledare på olika nivåer och personal på personalavdelningar har de kunskaperna; de motverkar diskriminering och leder till mer jämlika och inkluderande arbetsplatser.

1. Fi ska verka för att alla arbetstagare i stadens verksamheter är direktanställda.
2. Fi ska verka för att Stockholms stad varje år gör en lönekartläggning för att korrigera osakliga löneskillnader.
3. Fi ska verka för att principen om lika lön för likvärdigt arbete ska gälla.
4. Fi ska verka för att tillsvidareanställningar baserade på heltid ska vara regel i Stockholms stad.
5. Fi ska verka för en övergång mot generell arbetstidsförkortning till 6 timmar per dag för anställda inom Stockholms stad.
6. Fi ska verka för att deltidslösa i kommunens verksamhet som önskar heltid ska kompenseras lönemässigt upp till heltid, tills det finns en sådan tjänst tillgänglig.
7. Fi ska verka för en ökad bemanning i den offentliga sektorn.
8. Fi ska verka för en ökad satsning på åtgärder som förbättrar arbetsmiljön inom kommunens vård- och omsorgssektorer.
9. Fi ska verka för att anställda inom Stockholms stad ska ha rätt till schemalagd, arbetsgivarsubventionerad friskvård under arbetstiden.
10. Fi ska verka för att de åtgärder som det beslutas om efter genomgångna skyddsronder och arbetsmiljöenkäter ska följas upp kontinuerligt och avrapporteras till de politiska nämnderna.
11. Fi ska verka för att förbättra arbetsmiljön och de anställdas inflytande genom att all personal inom kommunen utbildas i tekniker som främjar demokratiska arbetsplatsträffar (APT).
12. Fi ska verka för att dokumentation av hur demokratin fungerar på arbetsplatsen redovisas i verksamhetsberättelsen.
13. Fi ska verka för att det ska finnas tid för kvalitetsutvecklingsarbete på arbetstid.
14. Fi ska verka för att stadens anställda fortbildas i hur man utgår från perspektiv som könspektiv, funktionalitet, hbtq och antirasism i arbetet.

15. Fi ska verka för att rekryteringsprocessen till den offentliga sektorn ska vara utformad för att motverka all sorts diskriminering.
16. Fi ska verka för att utbildning, meriter, och arbetsfarenheter från andra länder än Sverige ska tas till vara och ses som en resurs.
17. Fi ska verka för att alla anställda inom Stockholms stad endast ska använda sig av porr fria hotell på tjänsteresa och i konferenssammanhang.

F. Offentlig upphandling

När staden anlitar entreprenörer eller leverantörer för sina offentliga verksamheter sker det genom att anbud tas in från aktörer på marknaden. Formerna för hur det ska gå till är strängt reglerade av EU, bland annat genom Amsterdamfördraget. I dag är kostnaden för tjänsten eller varan det kriterium som oftast är helt utslagsgivande, vilket innebär det som på kort sikt är ekonomiskt mest fördelaktigt. Hur budgivarna lyckas uppnå de låga kostnaderna behöver de inte redovisa. Det kan handla om att sänka de anställdas löner, försämma anställningsvillkoren, inte erbjuda heltid, inte erbjuda friskvård, försumma miljön och jämställdhetsarbetet och så vidare.

Feministiskt initiativ anser att kommunal upphandling måste ta hänsyn till mycket mer än kostnaden på varan och tjänsten – staden ska ställa samma krav på leverantörer och uppdragstagare som på sina egna verksamheter. Amsterdamfördraget gör det möjligt att ställa krav på utländska företag på en rad områden, som jämställdhet och miljö. Staden ska utveckla en feministisk och miljöetisk upphandlingspolicy som garanterar att bara miljövänlig och etiskt acceptabel produktion upphandlas. I det ingår miljö- och klimathänsyn, arbetsgivaransvar och jämställdhet. Leverantörer och uppdragstagare ska garantera goda anställningsförhållanden, såväl vad gäller löner som arbetsmiljö, såväl lokalt som globalt. Budgivare bör bifoga en jämställdhets- och mångfaldsplan vid upphandling, oavsett om det handlar om företag i eller utanför Sverige.

1. Fi ska verka för att Stockholms stad tar fram en feministisk och miljöetisk upphandlingspolicy.
2. Fi ska verka för att staden ställer samma krav på leverantörer och uppdragstagare som på sina egna verksamheter.
3. Fi ska verka för att företag som kommunen anlitar har en antidiskrimineringspolicy som tar upp köns-, klass-, hbtq- och funktionalitetsperspektiv såväl som antirasistiskt perspektiv.
4. Fi ska verka för att det bland upphandlingskraven ska ingå en antidiskrimineringsklausul som säkerställer att företaget sköter sina policyåtaganden.
5. Fi ska verka för att en jämställdhets- och mångfaldsplan ska bifogas vid all form av upphandling.
6. Fi ska verka för att företagen redogör för sina underleverantörer och möjliggör kontroll av dem för att försäkra att även de efterlever svensk diskrimineringslagstiftning eller Amsterdamfördragets krav på jämställdhet i arbetslivet.
7. Fi ska verka för att miljökrav ställs i enlighet med Amsterdamfördraget.
8. Fi ska verka för att Stockholms stad vid upphandlingar av varor tar hänsyn till de negativa miljöaspekter som långa fraktsträckor innebär och därmed stödjer en så lokal produktion som möjligt.
9. Fi ska verka för att genom offentlig upphandling minska köttkonsumtionen inom stadens egen verksamhet.
10. Fi ska verka för att genom offentlig upphandling öka användandet av ekologiskt producerade livsmedel inom stadens egen verksamhet.
11. Fi ska verka för att lönedumping eller svarta pengar inte accepteras som ett konkurrensmedel. Budgivarna måste visa på hur de ska sänka kostnaderna i verksamheten utan att det drabbar arbetstagarnas löner.
12. Fi ska verka för att kommunen ska prioritera uppdragsgivare som kan visa att de rekryterar ur ett normkritiskt perspektiv.
13. Fi ska verka för att verksamheter vars inkomster överstiger kostnaderna ska behållas i offentlig regi så att vinsterna kan användas till kvalitetshöjning eller prissänkning.

G. Utbildning

Ett välfärdssamhälle bygger på respekt för varje individs behov och möjlighet att kunna utvecklas självständigt i livets alla skeden. En förutsättning är att det finns en gemensam och jämlik skola, med utrymme för pedagogisk utveckling och nytänkande, som skapar villkor som garanterar alla människors lika värde och möjlighet att använda hela sin potential, oavsett kön, könsidentitet och könsuttryck, sexualitet, klass, funktionalitet, religiös tillhörighet och etnicitet.

Förskola, skola och fritidshem ska ge alla barn och ungdomar möjlighet att utvecklas som fritt tänkande individer och att lära i egen takt. Ingen elev ska nekas plats på grund av särskilda stödbehov. Det innebär att skolan måste ge extra stöd åt de elever som behöver en lugnare undervisningstakt, liksom åt de elever som behöver en snabbare undervisningstakt och fördjupning.

Alla intelligenser ska anses likvärdiga och skolarbetet ska genomsyras av tanken på människan som helhet. För att förbättra elevernas psykiska och fysiska hälsa behöver de estetiska och fysiskt aktiva läroprocesserna ges större utrymme. Att använda alla sinnen främjar inläringen.

Förskolans, skolans och fritidshemmens verksamhet ska bidra till ett hållbart samhälle ur alla aspekter. Hållbarhetstänkandet ska prägla skolans vardag och genomsyra undervisningen.

Kunskap för jämlikhet

Läroplanen uttrycker tydligt att både förskolan och skolan ska arbeta aktivt med jämställdhet och för alla människors lika värde oavsett etnicitet. I dagens skola behandlas flickor och pojkar i många sammanhang olika utifrån stereotypa föreställningar om kvinnlighet och manlighet. Tjejer förväntas vara tysta men duktiga medan killar får vara stökiga och ta större plats. Att bryta mot de normerna eller vägra inordna sig i kategorierna ”kille” eller ”tjej” leder ofta till kränkningar från såväl andra barn som från vuxen personal.

Andra kränks på grund av etnisk och religiös tillhörighet eller särbehandlas på grund av sexualitet eller funktionsnedsättning. Skolan ska förebygga och förhindra diskriminering och annan kränkande behandling och kunna hantera att elever har olika social bakgrund, olika erfarenheter och olika värderingar. Skolan måste garanteras resurser och kompetens för att kunna bedriva ett effektivt och kvalitativt likabehandlingsarbete.

En av skolans viktigaste uppgifter är demokratisk fostran, som förutsätter ett långsiktigt och kontinuerligt arbete med normkritik och antirasism och ökad kunskap om genus, hbtq, funktionalitetsfrågor och sex och samlevnad. En förutsättning för att lyckas i det arbetet är utbildning för skolpersonal och elever. Skolorna ska i förebyggande syfte arbeta med värderings- och attitydfrågor hos barn och ungdomar och utgå från en normkritisk pedagogik som ska genomsyra all undervisning. Skolan behöver ha en ifrågasättande attityd till sin roll som förmedlare av kulturarv och traditioner, för att undvika att återskapa maktrelationer och hierarkier. Det innebär bland annat att det ska finnas litteratur som tar upp sådana frågor.

För att säkerställa att förskola, skola och fritidshem arbetar målmedvetet med jämställdhet och antirasism ska staden särredovisa utvecklingsarbete och måluppfyllelse i de frågorna.

En viktig del av undervisningen i skolan är sexualundervisningen som i dag ofta blir eftersatt. Det är viktigt med ett normkritiskt och öppet förhållningssätt till sexualitet i undervisning och bland skolpersonal generellt. Skolan bör reflektera kring sexualitet och könsidentitet, avstå från att reproducera stereotyper i sexualundervisningen, motverka hbtq-fobi, funkofobi (för-

domar om personer med funktionsnedsättning) och sexism, och öka kunskapen om hbtq-frågor bland skolvårdspersonal.

Lärargrupper i förskola och skola ska garanteras regelbunden tid och utrymme för reflektion, handledning och möjlighet till fördjupning i pedagogik och andra områden, för att säkerställa kvalitet och utveckling av undervisningen. Det bör genomföras särskilda kommunala satsningar på utbildning i perspektiv som genus och könsmakt, funktionalitet, antirasism och hbtq, samt normkritisk pedagogik för personal och föräldrar.

1. Fi ska verka för att all förskole- och skolundervisning i såväl kommunala skolor som friskolor blir vetenskapligt grundad, konfessionslös och sekulär.
2. Fi ska verka för att alla skolor erbjuder utbildning om hur normer och föreställningar om manlighet bidrar till att begränsa kvinnors, flickors och normbrytande personers utrymme i det offentliga rummet.
3. Fi ska verka för att alla skolor erbjuder feministiskt självförsvar.
4. Fi ska verka för att varje skola ska ha en person anställd som ska arbeta med diskrimineringsfrågor.
5. Fi ska verka för att utbildning och verksamhet i förskola, skola och fritidshem ska utgå från perspektiv som könsmakt och genus, funktionalitet, hbtq och antirasism, och genomsyras av normkritisk pedagogik.
6. Fi ska verka för att skolans litteratur innehåller perspektiv som könsmakt och genus, funktionalitet, hbtq och antirasism, såväl som ett globalt perspektiv.
7. Fi ska verka för att stadens förskolor och fritidshem ska erbjuda litteratur som följer läroplanens riktlinjer för jämlikhet.
8. Fi ska verka för att staden särredovisar utvecklingsarbetet i frågor som rör genus, funktionalitet, hbtq och antirasism.
9. Fi ska verka för att barn i förskola ska få möjlighet att lära sig om samlevnad och relationer och få kunskap om den egna kroppen och gränssättning.
10. Fi ska verka för en sex- och samlevnadsundervisning är obligatorisk för alla elever i skolan.

Kunskap för miljön

En viktig uppgift för förskola och skola är att förmedla kunskap om miljö- och klimatförändringar och hur vi kan påverka utvecklingen i en mer positiv riktning. Inte minst ger de vardagliga rutinerna som val av skolmat och sopsortering stora möjligheter att ge eleverna kunskap om hur alla i samhället kan bidra till en mer hållbar miljö. Därför ska förskolan och skolan gå före i miljöarbetet, genom så enkla åtgärder som att välja ekologisk och rättvisemärkt mat och servera mindre kött.

För att personalen ska kunna arbeta med frågorna bör det genomföras särskilda kommunala satsningar på utbildning i miljö- och klimatkunskap för all förskole- och skolpersonal. Även administrationen och relevanta nämnder bör få sådan utbildning.

11. Fi ska verka för att utbildningen i stadens förskolor innehåller miljö- och klimatkunskap och att verksamheten bedrivs med hänsyn till miljön.
12. Fi ska verka för särskilda kommunala satsningar på utbildning i miljö- och klimatkunskap för personal, tjänstemän och beslutsfattare.
13. Fi ska verka för att alla förskolor och skolor ska servera ekologisk och rättvisemärkt mat.
14. Fi ska verka för att alla förskolor och skolor ska ha minst två köttfria dagar i veckan och erbjuda ett veganskt alternativ.

Pedagogisk utveckling

Feministiskt initiativ anser att staden ska ha en mer öppen attityd till väl beprövade pedagogiska alternativ med dokumenterat goda resultat, för att utveckla den pedagogiska verksamheten i alla skolor. Exempel på pedagogiska alternativ med lång erfarenhet är Waldorfpedagogik, Montessori, Reggio Emilia och Freinet.

Normkritisk pedagogik är en pedagogisk metod som sedan mitten av 2000-talet har utvecklat det förebyggande arbetet kring kränkningar i skolan. Den normkritiska pedagogiken lyckas synliggöra flera normer och maktstrukturer som ligger till grund för kränkande behandling. Normkritik handlar om att i stället för att prata om tolerans gentemot utsatta grupper förstå varför människor diskrimineras och få verktyg att bryta de strukturer som skapar maktobalans i samhället. Genom att se mekanismerna bakom diskriminering kan vi även se hur olika maktstrukturer samverkar och förstärker varandra. Genom att veta varför diskriminering sker i stället för att bara konstatera att den finns, har normkritisk pedagogik förutsättningar att hjälpa oss att förändra samhället i grunden.

15. Fi ska verka för att alla former av godkänd pedagogisk förskole- och skolverksamhet, barnomsorg och fritids ges likvärdiga förutsättningar, både ekonomiskt och i andra avseenden.
16. Fi ska verka för att det inom staden ska finnas möjlighet att bedriva kommunal skolverksamhet med alternativ pedagogik, förutsatt att denna är förankrad i forskning.
17. Fi ska verka för att staden ger ökade resurser till att höja kunskapsnivån hos pedagogerna om Sveriges minoritetsbefolkningar, samt att säkerställa att ämnet tas upp i grundskolornas undervisning.
18. Fi ska verka för att stadens förskolor och skolor ska arbeta med normkritisk pedagogik.

En förskola och skola för alla

En stor och viktig del av arbetet för en inkluderande förskola och skola är att säkerställa att alla får samma möjligheter, oavsett förutsättningar. Det ska inte vara möjligt att neka en elev plats eller stöd på grund av funktionsnedsättningar, vilket innebär att staden behöver uppmärksamma de eleverna mer och satsa mer resurser på dem. För att uppnå jämlikhet i förskola, skola och barnomsorg krävs riktade insatser för de grupper som behöver dem.

De elever som har funktionsnedsättningar ska inte bli begränsade i sina val och möjligheter i sin utbildning, och i den ingår sådant som prao och studievägledning. Därför måste studie- och yrkesvägledare ha kunskap om vad det innebär att leva med funktionsnedsättningar, så att de kan stödja ungdomar i deras yrkesval utifrån intresse och kompetens.

En mycket viktig del av en jämlik och inkluderande förskola och skola är arbetet mot mobbning och trakasserier både i skolan och på elevernas fritid, och det krävs att alla förskolor, skolor och fritidshem har ett aktivt arbete för att motverka mobbning. Kunskap om konfliktlösning byggd på icke-våldsprincipen ska vara utgångspunkten.

Förskola och skola är en stor del av barns vardag och kan därför uppmärksamma och stödja barn som mår dåligt på olika sätt, är utsatta för diskriminering, mobbning och kränkningar eller har problem i hemmet. Därför krävs dels att pedagoger och personal har tid att lära känna barnen utanför undervisningssituationen, dels att det finns utbildad personal som kan ge professionellt stöd när pedagogernas kunskaper tar slut.

För den som talar ett annat språk än svenska som modersmål är det viktigt att få undervisning både i och på det språket, och i svenska. För den som är nyanländ är det en förutsättning för att kunna tillgodogöra sig kunskaper på ett bra och effektivt sätt. Sådan undervisning ska

finnas från förskolan och genom hela skoltiden, och ska så långt det är möjligt ske på ordinarie skoltid.

19. Fi ska verka för en inkluderande förskola, skola och barnomsorg, med ökade resurser för barn med behov.
20. Fi ska verka för att ökade krav och arbetsuppgifter på förskola och skola alltid ska gå hand i hand med ökade resurser.
21. Fi ska verka för att ingen förskola eller skola ska få neka personer med funktionsnedsättning plats eller stöd.
22. Fi ska verka för att samtliga förskolor och skolor ska vara tillgängliga för alla, oavsett funktionalitet.
23. Fi ska verka för att elever med funktionsnedsättning ges prao, feriearbeten eller annan arbetslivserfarenhet på lika villkor.
24. Fi ska verka för att stödja förskolor och skolor i deras arbete mot mobbning och utvecklandet av antimobbningsprogram.
25. Fi ska verka för att alla skolor och alla elever ska ha tillgång till heltidsanställd kurator, skolsköterska, psykolog, studievägledare samt social- och specialpedagog, med kompetens i genus, funktionalitet, hbtq och antirasism.
26. Fi ska verka för särskilda kommunala satsningar på utbildning för personal och lärare i att identifiera barn och unga som utsätts för våld, mobbning, trakasserier och övergrepp, eller har ett självskadebeteende.
27. Fi ska verka för att barn med annat modersmål än svenska ska få undervisning i och på det språket och särskild undervisning i svenska, från förskola och genom hela skolgången.
28. Fi ska verka för att det på alla skolor ska finnas bibliotek som har öppet varje dag.

Pedagogisk valfrihet utan vinstintresse

Skolan har en nyckelroll i en samhällsutveckling som har jämställdhet, jämlikhet och frihet från alla former av diskriminering som mål. Skolan hör till välfärdsstatens kärnområde. Bland andra Skolverket har visat att kommunaliseringen, det fria skolvalet och friskolesystemet ökat segregeringen mellan elever och att resurserna ofta inte riktas dit behoven finns.

I dag handlar möjligheten att välja skola till alltför stor del om att välja mellan kommunal skola och olika vinstdrivande företag. Vi anser att valfriheten att välja skola ska innebära en möjlighet för föräldrar och barn att välja en alternativ pedagogik, inte ett tillfälle för friskolor att tjäna pengar.

Feministiskt initiativ vill att staden tar sitt ansvar för att hejda den utvecklingen genom att inte tillåta skolor som drivs av vinstintresse. Allt eventuellt överskott av skolverksamheten ska återinvesteras i skolorna för förbättringar i form av till exempel högre lärartäthet och fortbildning.

29. Fi ska verka för förbud mot vinstutdelning inom förskola, skola och barnomsorg.
30. Fi ska verka för möjlighet till ett kommunalt veto vid etablering av nya friskolor, för att säkerställa kvaliteten och minska möjligheten till vinstuttag.

Förskola

En bra förskola utgår från barns behov. Den måste ha både många närvarande vuxna och pedagogiska resurser. Små barngrupper med många pedagoger är nödvändiga för en bra miljö för omvårdnad och lärande. Pedagogerna måste få tid för reflektion och handledning och möjlighet till fördjupning i pedagogik och andra områden. Administrativa uppgifter ska inte heller behöva inkräkta på den pedagogiska verksamheten på grund av bristande resurser.

Förskolan är en pedagogisk verksamhet, som arbetar med barns sociala liv och lärande. Därför ska förskoletiden inte begränsas av hur mycket föräldrarna arbetar, vilka deras arbetstider är, huruvida de är sjukskrivna, arbetslösa eller föräldralediga med ett annat barn. Den ska inte heller vara beroende av föräldrarnas ekonomi. Barnets behov ska styra.

31. Fi ska verka för att alla delar i förskolans verksamhet ska utgå från barns behov.
32. Fi ska verka för mindre barngrupper i förskolan.
33. Fi ska verka för en personaltäthet på högst 4,5 barn per heltidsanställd pedagog.
34. Fi ska verka för att förskollärare ska garanteras tid för verksamhetsutveckling och fortbildning.
35. Fi ska verka för ett krav på att det finns minst en utbildad förskollärare per förskoleavdelning.
36. Fi ska verka för att alla barn ska ha rätt till förskola oavsett föräldrarnas sysselsättningsgrad eller arbetstid.
37. Fi ska verka för att förskolan ska vara avgiftsfri.
38. Fi ska verka för att staden har nattis i alla stadsdelar.

Grundskola, fritidshem och förskoleklass

Barn tillbringar långa dagar i skolan och fritidsverksamheten. Där ska de tillägna sig de kunskaper som skolan lär ut, samtidigt som de ska hantera alla de situationer som uppstår i en klass när samma personer är tillsammans dagarna igenom. Skola och fritidsverksamhet måste därför erbjuda bra arbetsförhållanden för både elever och personal, och det inkluderar en arbetsdag som inte överstiger sex timmar.

För att skolan och fritidsverksamheten ska vara en bra miljö måste klassernas och gruppernas storlek minskas och antalet vuxna öka. En högre lärartäthet ger eleverna större möjlighet att bli sedda och få hjälp. Därför vill Feministiskt initiativ sätta en gruppstorlek i skolan om högst 20 barn som riktmärke.

En god miljö är också en lärande miljö. Feministiskt initiativ anser att grundskolan ska kunna ge alla barn möjlighet att arbeta med lärandet i den takt som fungerar för just dem, oavsett om det är i lugn takt eller snabbare med mer fördjupning. En sådan skola ska också vara läxfri, eftersom alla kunskaper kan förmedlas under skoldagen.

Feministiskt initiativ verkar på nationell nivå för att den alternativa skolformen sarskola ska avskaffas.

39. Fi ska verka för att barnperspektivet i det kontinuerliga arbetsmiljöarbetet stärks i skolorna.
40. Fi ska verka för att det ska finnas vuxna rastvakter på varje rast.
41. Fi ska verka för särskilda kommunala satsningar som främjar elevdemokrati i skolan.
42. Fi ska verka för max sex timmars skoldag.
43. Fi ska verka för en gruppstorlek på högst 20 barn i grundskolan som riktmärke.
44. Fi ska verka för att en genomsnittlig personaltäthet på fritidshem med högst 4,5 barn per heltidsanställd.

45. Fi ska verka för ett ökat stöd till de elever som behöver en lugnare undervisningstakt, liksom åt de elever som behöver en snabbare undervisningstakt och fördjupning.
46. Fi ska verka för en läxfri grundskola.
47. Fi ska verka för att fritidshem ska vara avgiftsfria.
48. Fi ska verka för att barnomsorgsgarantin ska gälla till och med 12 års ålder.
49. Fi ska verka för ett förbud mot försäljning av godis och läskedryck i skolan.
50. Fi ska verka för att alla elever i skolan får avgiftsfri kollektivtrafik oavsett avstånd till skolan.

Gymnasium

Ett mål för den feministiska politiken är att bryta segregeringen på arbetsmarknaden. Elevernas val efter den obligatoriska grundskolan är i dag i hög grad könsbundna, men elever påverkas även av faktorer knutna till klass, etnicitet och religiös tillhörighet. Det är därför viktigt att studievägledande personal utbildas i frågor kring antidiskriminering och medverkar till att bryta segregerade utbildnings- och yrkesval.

Feministiskt initiativ verkar på nationell nivå för att den alternativa skolformen riksgymnasium ska avskaffas.

51. Fi ska verka för att utbildningen i gymnasieskolan tillämpar normkritisk pedagogik.
52. Fi ska verka för att elevperspektivet i arbetsmiljöarbetet stärks och att elever ska ges rätt att anmäla arbetsmiljöproblem i gymnasieskolan till Arbetsmiljöverket.
53. Fi ska verka för alla elevers rätt till professionell yrkesvägledning genomsyrad av perspektiv som genus, funktionalitet, hbtq och antirasism, såväl som normkritik.
54. Fi ska verka för att myndiga ungdomar som inte har möjlighet att försörjas av sina föräldrar har möjlighet att gå klart gymnasiet med försörjning.

Vuxenutbildning

Dörren till utbildning, vidareutbildning och omskolning ska stå öppen under en människas hela liv. Feministiskt initiativ vill värna ett system där kommunal vuxenutbildning, folkhögskolor, studieförbund, yrkesutbildningar, utbildning genom ESF-anslag och andra vägar utgör en möjlighet att göra nya yrkes- och livsval även efter 18 års ålder.

Vuxenutbildning har dessutom en speciell funktion i strävan att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden. Det offentliga måste ta initiativ till ett bildningsarbete som synliggör könsmaktsordningens uttryck och hur den samverkar med andra maktordningar, som strukturell rasism och heteronormativitet.

En grupp som har ett särskilt behov av utbildning är nyanlända som behöver och vill lära sig svenska. Där är det viktigt att kvinnor med små barn får samma möjligheter som män att komma igång med svenska för invandrare (SFI) och hjälp att tillgodogöra sig och fullfölja utbildningen.

55. Fi ska verka för att bidrag till, och samarbete med, företagsutbildningar ska innehålla normkritisk pedagogik och perspektiv som könsmakt och genus, antirasism, hbtq och funktionalitet, samt att utbildningen aktivt motverkar en könssegregerad arbetsmarknad.
56. Fi ska verka för att all upphandling av vuxenutbildning har krav på jämställdhetsplan för anställda och genuspedagogisk kompetens.
57. Fi ska verka för att stärka möjligheterna för nyanlända kvinnor med småbarn att delta i SFI-undervisningen.

58. Fi ska verka för att SFI-undervisningen ska utgå från ett feministiskt och antirasistiskt perspektiv.
59. Fi ska verka för att SFI-undervisningen ska utgå från individens egna förutsättningar och behov.

H. Ungas fritid och hälsa

Fritids- och ungdomsgårdar

I en feministisk stad är barn och ungdomar en invånargrupp som prioriteras. Det måste finnas roliga och meningsfulla saker att göra på fritiden, och så många aktiviteter ska vara kostnadsfria att alla, oavsett ekonomiska förutsättningar, kan vara med.

Därför behöver vi fritids- och ungdomsgårdar. De som redan finns ska utvecklas och fler ska komma till. Fritids- och ungdomsgårdarna är viktiga sociala mötesplatser som skapar delaktighet, och spelar därför en avgörande roll för ungas hälsa och för att förebygga ungdomsbrottslighet. Fritids- och ungdomsgårdar i varje stadsdel, så att alla har nära till en, är del av den grundläggande välfärden. På så sätt kan också staden ställa krav på fritids- och ungdomsgårdarnas verksamhet.

För många barn och ungdomar är det svårt att vara hemma, på grund av trångboddhet eller missbruk. Fritids- och ungdomsgårdarna ska vara en frizon och en plats där man ska kunna ägna sig åt sådant som inte går att göra hemma, som att läsa läxor eller spela musik. Det ska finnas olika slags aktiviteter, så att alla har en chans att hitta något som passar dem. Fritids- och ungdomsgårdarna ska också aktivt arbeta för en miljö där alla kan känna sig trygga och slippa bli utsatta för diskriminering. Därför är det viktigt att fritids- och ungdomsgårdarna arbetar stödjande med dem som utsätts för rasism, sexism, homo- eller transfobi eller funko-fobi (fördomar om personer med funktionsnedsättning), till exempel genom stödgrupper med särskilda pedagoger. Feministiskt initiativ anser att verksamheten ska arbeta med att skapa gemenskap samtidigt som det ska finnas möjlighet att mötas separatistiskt (bara de som delar erfarenheter).

För att alla barn och ungdomar ska veta att det finns fritids- och ungdomsgårdar och vad de erbjuder, måste staden se till att det finns information på skolorna. För att öka intresset ska det också finnas vissa gårdar med nischad verksamhet, och de aktiviteter som anordnas ska utformas tillsammans med ungdomarna. Det är inte minst viktigt för att motverka den mansdominans som i dag präglar både personalen och många av de aktiviteter som finns på fritids- och ungdomsgårdarna. Ett led i det arbetet är att rekrytera de anställda med ett normkritiskt perspektiv, så att alla ungdomar kan få träffa personal som de känner igen sig i.

1. Fi ska verka för att fritids- och ungdomsgårdarna ska ingå i den ordinarie budgeten.
2. Fi ska verka för att det ska finnas minst en fritids- och ungdomsgård i varje stadsdel.
3. Fi ska verka för att alla ungdomar får information om fritids- och ungdomsgårdarna.
4. Fi ska verka för att det finns minst två heltidsanställda på varje fritids- och ungdomsgård.
5. Fi ska verka för att de anställda rekryteras med ett normkritiskt perspektiv.
6. Fi ska verka för att det finns personal med kunskap om självskadebeteende och ätstörningar.
7. Fi ska verka för att all personal utbildas i frågor som genus, funktionalitet, hbtq och antirasism för att motverka diskriminering och kunna skapa en trygg plats.
8. Fi ska verka för att fritids- och ungdomsgårdarna är öppna varje dag från det att skolan slutar till senare på kvällen, med förlängda öppettider på helgen.
9. Fi ska verka för att fritidsgårdarna ska ha stödjande verksamhet för ungdomar som har blivit eller riskerar bli utsatta för diskriminering.
10. Fi ska verka för att fritids- och ungdomsgårdarna ska anordna olika slags aktiviteter, som utformas tillsammans med ungdomarna.

11. Fi ska verka för att alla fritids- och ungdomsgårdar och de aktiviteter som anordnas ska vara tillgängliga.
12. Fi ska verka för att det ska finnas mellanmål och lättare måltider att köpa för en låg kostnad.
13. Fi ska verka för att alla fritids- och ungdomsgårdar samarbetar med ett bibliotek, för att uppmuntra unga till läsning.
14. Fi ska verka för att alla fritids- och ungdomsgårdar uppmuntrar och ger unga möjligheten att organisera sig, starta förening, band eller studiecirkel.
15. Fi ska verka för att alla fritids- och ungdomsgårdar erbjuder unga resor till subventionerade priser.

Idrott

Idrotten är en stor och betydelsefull del av folkhälsan och har därför en självklar plats i staden. Det är viktigt att lägga grunden till en hälsosam vardag redan i ung ålder för att minimera hälsorisker, och andra fördelar är att idrotten stärker självkänslan, skapar relationer och känslan av att tillhöra en gemenskap. I takt med att skolan drar ner resurserna till gymnastiken blir det allt viktigare för staden att verka för barn och ungas hälsa. Stadens bidrag till idrottsföreningarna ska vara garanterad för långa perioder i taget, så att alla barn och unga får möjlighet att utöva idrott till låga avgifter.

Staden ska se till att alla barn och unga, oavsett kön, klass, könsidentitet och könsuttryck eller funktionalitet, på lika villkor ska kunna utöva den idrott eller fritidsaktivitet de vill.

Feministiskt initiativ ska därför verka för att staden genusgranskar alla föreningar. Det är inte försvarbart att staden driver föreningsverksamhet som inte fördelar resurserna jämt mellan könen. Det här innebär även att staden ska se till att flickors och kvinnors idrottande blir synligt och får ökat utrymme i samhällsdebatten.

Idrotten är också en viktig del i många unga människors identitetsskapande process. Ledare och tränare har som auktoriteter och förebilder ett stort ansvar och en viktig uppgift, eftersom de är del i att sätta nivåerna för vad som är acceptabelt beteende. För att motverka förekomsten av jargong som uttrycker kvinnoförakt, sexism, homo- och transfobi, funkofobi (fördomar om personer med funktionsnedsättning) och rasism måste deras roll problematiseras. Staden måste även säkerställa att föreningar arbetar mot pennalism, mobbning och orimliga prestationskrav, genom att regelbundet utvärdera barn och ungas psykiska välmående i samband med idrotten. Idrottsutövande ska alltid utgå från barnens bästa och hur de mår.

16. Fi ska verka för att alla föreningar erbjuder aktiviteter till en låg avgift.
17. Fi ska verka för att alla bidrag som ges via skattemedel kontrolleras så att lika mycket pengar går till tjejer som till killar.
18. Fi ska verka för att alla, oavsett kön, ska ha lika tillgång till träningstider och träningsanläggningar.
19. Fi ska verka för att det ska finnas ett jämställdhetsperspektiv på vilka idrotter och vilka idrottare man lyfter fram.
20. Fi ska verka för att ledare och tränare utbildas i frågor som genus, funktionalitet, hbtq-frågor och antirasism.
21. Fi ska verka för att det ska finnas ett tredje könsneutralt omklädningsrum och könsneutral toalett på alla idrottsanläggningar.
22. Fi ska verka för att alla barn ska lära sig simma innan tolv års ålder.
23. Fi ska verka för att idrottsanläggningar alltid ska vara tillgängliga och att det ska finnas personal och hjälpmedel för personer med funktionshinder.
24. Fi ska verka för att kunskap om självskadebeteende och ätstörningar finns bland tränare och ledare.

25. Fi ska verka för att idrottsföreningar tillhandahåller och organiserar resa till och från aktiviteten.
26. Fi ska verka för att staden årligen gör anonyma utvärderingar av barn och ungas psykiska välmående i samband med den organiserade idrotten.

I. Äldre invånare

En feministisk politik ser till hela livsloppet som en viktig del av samhället. Många andra politiska strömningar lägger alltför stor fokus på människor i arbetsför ålder och vi lever i dag i ett samhälle med ungdomen som norm. Andelen äldre människor ökar och det är därför viktigt att staden utvecklas i takt med den ökningen. Stora förändringar måste genomföras för att alla äldre människor ska kunna uppleva sig vara respekterade och betydelsefulla invånare i Stockholms stad.

1. Fi ska verka för att äldres synpunkter och behov är med och påverkar all stadsplanering.
2. Fi ska verka för att framkomligheten i staden förbättras, till exempel med fler nedsänkta trottoarer och bättre snöröjning.
3. Fi ska verka för att det ska finnas ett åldersperspektiv när stora evenemang arrangeras i staden, med hänsyn till vilka personer som lyfts fram och vilka aktiviteter som erbjuds.

Äldreomsorg

Feministiskt initiativ förordar att en äldreomsorgslag, avpassad till de särskilda förhållanden som råder för vård och omsorg om gamla, ska ersätta de två lagar som i dag tillämpas, socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen. Ansvaret för äldreomsorgen delas mellan kommunerna och landstinget: staden ansvarar för boende och omsorg medan landstinget ansvarar för hälso- och sjukvården. Det är mycket viktigt att det samarbetet fungerar och att det utgår från de äldres behov.

Staden ansvarar för att alla invånare i behov av äldreomsorg har en skälig levnadsnivå. Feministiskt initiativ anser att våra äldre ska ha mer än så. Vi vill att alla insatser inom äldreomsorgen ska utgå från värdegrundens ledord ”värdigt liv och välbefinnande”. Fokus ska inte ligga på en skälig levnadsnivå; äldreomsorgen i Stockholm måste utgå ifrån att rätten till livskvalitet gäller hela livet ut. Resurser för att vara aktiv, gå ut och ha ett socialt liv måste vara grundläggande rättigheter för alla äldre. Tillräcklig personal för att säkra den rätten ska garanteras i staden.

Staden ska arbeta för att äldre personer ska kunna leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Det kommunala självstyret är starkt, vilket innebär att varje kommun själv kan besluta om hur de äldres behov ska tillgodoses. I förlängningen får det konsekvenser i form av stora skillnader mellan tillgången till äldreomsorg i stadsdelarna, en omständighet som staden måste motverka.

Feministiskt initiativ vill att äldre ska ha möjlighet att byta boende så snart det finns ett behov av tillsyn och tillgång till personal, även om det inte behövs vård dygnet runt. Vi vill skapa fler och alternativa boendeformer, som servicehus, kollektivboende och gruppboende. De ska finnas på centralt belägna platser i staden, dels för att de boende ska kunna delta i det omgivande samhällslivet, dels för att underlätta för alla som vill besöka vänner och familj eller delta i olika aktiviteter.

Hemtjänsten är i dag en stor del av vardagen för de äldre som är i behov av hjälp. Dagens valfrihetssystem har visat sig fungera dåligt i praktiken och många får nöja sig med en tjänst som de inte är nöjda med. Personalbrist, stress, otillräckliga resurser och en uppsjö av aktörer på marknaden är de största problemen som präglar hemtjänsten i dag.

Vid handläggningen inom äldreomsorgen finns det stora jämställdhetsproblem när det gäller beviljande av insatser. Män beviljas oftare mer hjälp medan kvinnor förväntas kunna ta hand

om hemmet i större utsträckning. Kompetensen i de frågorna måste höjas på arbetsplatserna för att säkerställa en rättssäker handläggning ut ett jämställdhetsperspektiv.

Mer än 20 000 personer insjuknar varje år i en demenssjukdom. Efter 65 års ålder ökar risken för att bli sjuk och var femte person över 80 år har en demenssjukdom. För att förbättra deras situation måste kunskapen som finns om demenssjukdomar användas. Det är till exempel viktigt att dementa inte flyttas omkring till olika boenden, eftersom det kan vara mycket stressande och orsaka dåligt mående hos den som blir utsatt för det. Därför finns behov av bred kompetens hos personal, hög personaltäthet, olika former för boende och tillgång till hjälpmedel både i hemmet och på boenden.

4. Fi ska verka för mer resurser till äldreomsorgen.
5. Fi ska verka för att "livskvalitet" blir det som ska eftersträvas inom Stockholms stads äldreomsorg.
6. Fi ska verka för att jämställdhetsperspektiv och antirasistiskt perspektiv används när insatser inom äldreomsorgen beviljas.
7. Fi ska verka för att det varje år genomförs en granskning av utredningar och beviljade insatser utifrån ett jämställdhetsperspektiv och antirasistiskt perspektiv.
8. Fi ska verka för fler anställda inom äldreomsorgen, för att motverka stress och höja kvaliteten.
9. Fi ska verka för att personal inom äldreomsorgen ska erbjudas vidareutbildning av arbetsgivaren för att bättre kunna svara på de äldres behov av hjälp och stöd.
10. Fi ska verka för att all personal inom äldreomsorgen får utbildning i palliativ vård.
11. Fi ska verka för att alla ska kunna välja mellan att bo hemma och flytta till ett annat boende.
12. Fi ska verka för att samboende ska fortsätta få bo tillsammans på äldreboende, även om de har olika behov av personal och medicinering.
13. Fi ska verka för att äldreboenden ska vara inkluderande för alla äldre, oavsett kön, könsidentitet och könsuttryck, sexualitet eller etnisk tillhörighet.
14. Fi ska verka för att sociala och kulturella aktiviteter, underhållning och service på äldreboenden inte utgår från svenskhet och heterosexualitet som norm.
15. Fi ska verka för att äldre som är i behov av tolk för att kunna berätta om sitt vårdbehov vid till exempel hembesök ska erbjudas professionell tolk.
16. Fi ska verka för att friskvård och fysisk aktivitet alltid ska tas upp med den äldre när stödinsatser ska utformas och inte enbart i samband med rehabilitering.
17. Fi ska verka för att multisyjuka äldre får en kontaktperson som ansvarar för att samordna stadens och landstingets insatser.
18. Fi ska verka för ökade resurser till ideella organisationer som arbetar med äldre personer.

Anhöriga

Vår välfärd utmärks av att familjen inte har någon skyldighet enligt lag att ge omsorg till våra äldre, utan ansvaret ligger på stat och kommun. Det innebär att den omsorg som staden erbjuder måste vara omfattande och ha hög kvalitet för att omsorgen ska vara ett verkligt alternativ till att vårdas av en anhörig.

Andelen anhöriga som vårdar en äldre familjemedlem i hemmet är hög. Ungefär 25 procent av alla personer över 55 år är så kallade informella vårdgivare och tar regelbundet hand om en äldre, sjuk eller funktionshindrad person. Cirka två tredjedelar av alla äldre som bor hemma får hjälp i vardagen av en närstående. Ett stort problem med det är att de flesta informella vårdgivarna är kvinnor. Det gör att äldreomsorgens anhörigvård är ett jämställdhetsproblem, eftersom den påverkar kvinnors förvärvsarbete och fritid. Kvinnor med utländsk bakgrund är

en relativt stor grupp inom anhörigvården och hamnar på så sätt ännu längre bort från den redan diskriminerande arbetsmarknaden.

19. Fi ska verka för att minska anhörigvården i Stockholms stad.
20. Fi ska verka för att det i varje stadsdel finns flera anhörigkonsulenter att tillgå.
21. Fi ska verka för att anhöriga i större utsträckning erbjuds stöd i form av samtal, avlastning, anhöriggrupper och utbildning.
22. Fi ska verka för att hemvårdsbidraget ökas.
23. Fi ska verka för att omsorgsgivande anhöriga ska få tillgång till den internutbildning i exempelvis lyfteknik och arbetsmiljö som finns inom staden.

J. Funktionsnedsättning och funktionshinder

I en feministisk stad ska alla invånare kunna leva likvärdiga liv, ha lika möjligheter och kunna ta del i stadens utbud, oberoende av funktionalitet. Byggnader, offentlig miljö och kollektivtrafik ska vara tillgängliga så att alla kan delta på lika villkor.

Feministiskt initiativ ser funktionshinder, både fysiska och psykiska, som något som uppstår i mötet mellan en person med funktionsnedsättning och en otillgänglig omgivning som präglas av fördomar och funktionsnormer. Funktionshindret ligger inte på en enskild person, utan beror på hur samhället ser ut.

Det går inte heller att tala om funktionsnedsättning och funktionshinder som något allmängiltigt. Det finns många olika slags nedsättningar som möter olika slags hinder, och precis som för den övriga befolkningen inverkar faktorer som kön, könsidentitet och könsuttryck, ålder, sexualitet, trosuppfattning, hudfärg, etnicitet och medborgarskap på livet för personer med funktionsnedsättningar.

Som grupp har i dag personer med funktionsnedsättning sämre levnadsförhållanden än befolkningen i stort. Gruppen kännetecknas av sämre hälsa, låg utbildningsnivå, låg sysselsättningsnivå, svag personlig ekonomi, en mindre aktiv fritid och att färre är gifta eller har barn. Det enda område där förhållandena motsvarar befolkningens i stort är boendestandard, vilket är ett bevis på den goda effekt som insatser som bostadsanpassning ger. Många av de områden där personer med funktionsnedsatta har det sämre hänger ihop med varandra och kan förklaras av otillgänglighet. En mindre aktiv fritid kan bero på både dålig ekonomi och bristande tillgänglighet vid fritidsaktiviteter. Begränsade möjligheter till utbildning gör det svårare att få lönearbete och resultatet blir en dålig ekonomi.

Feministiskt initiativ vill se långsiktiga och övergripande åtgärder för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning. Ofta anses långsiktiga åtgärder vara resurskrävande, men forskning visar att det lönar sig i det långa loppet att satsa på tillgänglighet. Den otillgänglighet som råder i dag hindrar människor från att utvecklas, leva ut sin fulla potential och bidra till samhällsutvecklingen, vilket både är omänskligt och ett enormt resursslöseri.

1. Fi ska verka för att staden arbetar systematiskt med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, med årliga uppföljningar.
2. Fi ska verka för att samhällsinformation ska finnas tillgänglig för alla, oavsett behov av exempelvis lättläst, punktskrift eller hörselslinga.
3. Fi ska verka för bättre tillgänglighet i hela staden.

Boende

Personer med funktionsnedsättningar behöver naturligtvis ett tillgängligt hem, men det måste också finnas möjlighet att besöka familj, vänner, partner, studiekamrater och andra. Den som förvärvat sin funktionsnedsättning eller får nedsatt rörlighet på grund av ålderdom ska kunna bo kvar om den vill. Därför måste tillgänglighet vara ett grundläggande hänsyn vid all bostadsplanering och renovering.

4. Fi ska verka för att alla nya bostäder som byggs är tillgängliga och alla äldre bostäder vid renovering ses över för ökad tillgänglighet.
5. Fi ska verka för ökade resurser till gruppboenden och särskilda bostäder för att de personer som bor där ska kunna utforma sitt liv efter sina individuella önskemål.

6. Fi ska verka för att det på alla boenden och dagliga verksamheter som drivs i Stockholms stad ska servera ekologisk och rättvisemärkt mat.

Kommunikationer

Kollektivtrafiken är till alltför stor del otillgänglig för personer med funktionsnedsättningar. Alternativet, färdtjänsten, fungerar bristfälligt och ger exempelvis inte möjlighet till spontanresor på samma sätt som för personer utan funktionsnedsättningar. Feministiskt initiativ anser att det är en rättighet för människor att kunna delta fritt i samhällslivet. Till dess vi har en kollektivtrafik där alla människor kan resa på lika villkor måste det erbjudas ett alternativ som är likvärdig den ordinarie trafiken; den får inte vara dyrare eller sämre i fråga om omfattning eller utformning. Även trafikmiljön med vänthallar, hållplatser, gångvägar och båt- och flygterminaler ska vara tillgängliga och användbara.

7. Fi ska verka för att alla stadens tunnelbane- och pendeltågsstationer görs mer tillgängliga.
8. Fi ska verka för en utredning av färdtjänsten med syfte att förbättra servicen och öka kompetensen i genus och normkritik hos behovsbedömare och chaufförer.
9. Fi ska verka för att parkeringstillstånd för rörelsehindrade efter omprövning aldrig kan bli sämre vid oförändrat behov.

Utbildning

Likvärdig utbildning är en rättighetsfråga. Det ska inte vara möjligt på någon utbildningsnivå att neka elever med funktionsnedsättningar plats. Elever med funktionsnedsättningar ska inte heller kunna nekas att delta vid särskilda moment inom utbildningen utan att samtidigt erbjudas likvärdig ersättning. Feministiskt initiativ motsätter sig också den sortering av elever som i dag sker utifrån funktionsnedsättning och diagnos i form av särskolor och riksgymnasier och anser att de ska avskaffas. Alla elever ska erbjudas rätt stöd inom den ordinarie skolformen.

För att elever med funktionsnedsättningar ska få stöd och samma möjligheter som övriga elever är det viktigt att skolpersonal förstår vad det innebär att leva med sådana nedsättningar, så att de inte möter eleverna utifrån fördomar om vad som är möjligt eller inte.

10. Fi ska verka för att skolor inte ska kunna neka elever plats på utbildningar eller moment på grund av funktionsnedsättning.
11. Fi ska verka för att elever och studenter med funktionsnedsättningar garanteras utbildningsplatser och praktikplatser.
12. Fi ska verka för att avskaffa särskolor och riksgymnasier.
13. Fi ska verka för ett införande av mångfaldsplaner, där en av faktorerna är funktionsnedsättning.
14. Fi ska verka för att studievägledare utbildas om livsvillkor för personer med funktionsnedsättningar.
15. Fi ska verka för att skolpersonal som lärare, kuratorer och studievägledare utbildas om livsvillkor för personer med funktionsnedsättningar.

Arbete

På dagens arbetsmarknad diskrimineras många människor och bland dem personer med funktionsnedsättningar. Diskrimineringen kan ta formen av fysiskt otillgängliga arbetsplatser, avsaknad av hjälpmedel och brist på kunskap hos arbetsgivare och medarbetare. Det största problemet är dock svårigheterna att komma in på arbetsmarknaden på lika villkor som andra. Redan vid rekryteringen diskrimineras personer med funktionsnedsättningar, och vid anställning får de sämre villkor än annan personal. Alla som utför samma eller mycket likartade

arbetsuppgifter ska få samma lön, möjlighet till facklig anställning, semester och andra förmåner, oavsett funktionalitet.

Ett annat problem är att det på dagens arbetsmarknad är mycket stress och stor fokus på att prestera, något som kan missgynna personer med sjukdomar eller funktionsnedsättningar.

Arbetsmarknaden går mot en allt större likriktning, och de som drabbas värst är personer med funktionsnedsättningar. Feministiskt initiativ vill att mångfaldsplaner ska vara obligatoriska för alla arbetsplatser, oavsett driftsform. I den ska arbetsgivaren förbinda sig att arbeta aktivt med att göra arbetsplatsen tillgänglig och har möjligheten att arbeta med kvoterad rekrytering av personer med funktionsnedsättningar.

16. Fi ska verka för att det inom alla arbetsförmedlingar finns utbildad personal som har kunskap om livsvillkor för personer med funktionsnedsättningar, så att de bättre kan matcha arbeten.
17. Fi ska verka för att anställda med funktionsnedsättningar får lika anställningsvillkor som övrig personal.
18. Fi ska verka för obligatoriska mångfaldsplaner för alla arbetsplatser, oavsett driftsform.

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Personer med funktionsnedsättningar har genom historien blivit utsatta för en omfattande kontroll på det sexuella området, även i Sverige. Det sker fortfarande i form av att personal eller anhöriga ger personer med funktionsnedsättning p-piller utan att hen förstår eller ens vet, eller att barn till föräldrar med funktionsnedsättning aborteras eller adopteras bort utan föräldrarnas samtycke. Det finns även exempel på särskilda boenden där personalen hindrar de boende från att fritt leva ut sin sexualitet och skapa relationer. Naturligtvis kan det finnas många svårigheter med sexualliv och föräldraskap i kombination med funktionsnedsättning, och barnets bästa måste alltid sättas främst, men det finns forskning som visar att med bra utbildning, kompetens hos personal och stöd kan både sexualliv och föräldraskap fungera.

Ofta är det fördomar och okunskap som bidrar till den sortens kontroll och övergrepp. Men bristande resurser får inte begränsa en människas önskan och möjlighet att leva på lika villkor som andra, om än med stöd. Skolans sexualundervisning och ungdomsmottagningarnas uppdrag måste omfatta och aktivt inkludera alla ungdomar, även de med funktionsnedsättning. Det är viktigt att personal inom mödravården har god kunskap om gruppens behov och kan samordna kontakt med eventuella myndigheter som kan komma att kopplas in för särskilda insatser personer med funktionsnedsättningar blir föräldrar.

19. Fi ska verka för att personal i skolan utbildas i sexuell och reproduktiv hälsa för personer med funktionsnedsättningar.
20. Fi ska verka för att personal på särskilda boenden utbildas i sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.
21. Fi ska verka för att ungdomsmottagningar får i uppdrag att arbeta aktivt (uppsökande och preventivt) för att förbättra tillgängligheten, både socialt och fysiskt, för ungdomar med funktionsnedsättningar.
22. Fi ska verka för att det på varje ungdomsmottagning, förlossningsavdelning och mödravårdscentral finns personal som utbildats kring funktionshinder och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Särskilt stöd, service och hjälpmedel

Samhällets stöd till personer med funktionsnedsättning ska vara utformat utifrån en grund i antidiskriminering och jämlikhetssträvan, så att insatserna ska kunna leda till ökad självständighet, delaktighet, inflytande och bättre levnadsvillkor. Det ska utgå från behov och livskvalitet, oberoende av de kommunala finanserna. Det ska inte vara möjligt att neka stöd eller minska omfattningen av stödet om livssituationen är oförändrad. Den som lever med en funktionsnedsättning gör det oavsett hur stadens ekonomiska situation ser ut.

Det måste också vara möjligt att få insatser även efter att man fyllt 65 år. Det är stor skillnad på den hjälp som ges via äldreomsorgen och den som handikappomsorgen ombesörjer, och en funktionsnedsättning kan kräva mer specialiserat stöd än vad följderna av det naturliga åldrandet behöver.

Stödet måste också vara lika för alla, och så är det inte i dag. Fler män än kvinnor beviljas insatser, trots att det finns fler kvinnor än män med funktionsnedsättningar. Det ges olika enskilda insatser till kvinnor och till män: fler män än kvinnor får bilstöd och särskilt boende. Även transpersoner med funktionsnedsättningar påverkas negativt. Eftersom det är kommunerna som beslutar om habiliteringsersättningen blir också de regionala skillnaderna orimliga. Hjälpmedelsansvaret är uppdelat på olika myndigheter, något som gör det svårt att se helheten och leder till både dålig information och skillnader på både tillgång och pris.

23. Fi ska verka för att det inte ska vara möjligt att dra ner på omfattningen av tidigare beviljade insatser om behovet är oförändrat.
24. Fi ska verka för att myndighetsutövande personal inom funktionshinderområdet utbildas i genusfrågor och får i uppdrag att aktivt arbeta med lika fördelning av insatser utifrån diskrimineringslagen.
25. Fi ska verka för ett införande av en samordningsansvarig och ett samverkanskrav mellan de myndigheter som en person får insatser ifrån.
26. Fi ska verka för att Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram en lista över vad som ska klassificeras som hjälpmedel.
27. Fi ska verka för ökad utveckling och utnyttjande av teknologi och hjälpmedel för att undanröja funktionshinderande miljöer.

Socialpsykiatri

I och med psykiatrireformen i mitten på nittiotalet lades ansvaret för socialpsykiatri över på kommunerna, som ansvarar för att personer med psykisk funktionsnedsättning får det stöd som de kan komma att behöva i sin vardag. Kommunerna ska även medverka till att personen får en meningsfull sysselsättning, boende samt ansvarar för vissa hälso- och sjukvårdsinsatser. Brukare som kommer i kontakt med socialpsykiatri är inte sällan multisjuka och har behov av annat stöd från socialtjänst och sjukvård. Det innebär att brukaren ofta har eller behöver ha kontakt med många olika myndigheter, som arbetsförmedling och försäkringskassa, och det är nödvändigt att berörda myndigheter samverkar för att brukaren ska kunna få det stöd hen behöver.

28. Fi ska verka för att alla brukare inom socialpsykiatri får en kontaktperson med samordningsansvar i staden när personen ansöker om stöd.
29. Fi ska verka för att det i varje stadsdel finns en person med uppsökandansvar.
30. Fi ska verka för att all personal inom socialpsykiatri har utbildning i perspektiv som genus, funktionalitet, hbtq, antirasism och ålder.
31. Fi ska verka för att personal inom socialpsykiatri har kunskap om missbruk och dess koppling till psykiska funktionsnedsättningar.
32. Fi ska verka för att det i varje stadsdel finns minst en öppen träfflokal i varje stadsdel.

33. Fi ska verka för att de öppna träfflokaler har öppet kvällar och helger.
34. Fi ska verka för att varje öppen träfflokal erbjuder en studiecirkel per termin.

Boendestöd och boende

Sedan psykiatrireformen har boendestöd blivit en vanlig insats inom socialtjänsten eftersom fler personer med psykiska funktionsnedsättningar har vanligt boende. Boendestöd erbjuds till personer med mer ”traditionella” psykiatriska diagnoser, men även till personer med neuropsykiatriska diagnoser. Boendestöd är en praktisk insats som kan omfatta allt från motivationsarbete till att utföra vardagssysslor tillsammans med och åt brukaren, men syftar även till att upprätthålla och utveckla personens egna resurser. Boendestöd är inte begränsat till hemmet utan omfattar allt som kan bidra till brukarens förmåga att klara vardagslivet. Idag är insatsen otillräcklig då brukaren oftast bara kan få boendestöd under dagtid på vardagar. Det gör det svårt för brukaren att kombinera boendestöd med studier eller arbete, även om boendestödet är väl utformat att passa den enskildes behov.

Staden ska kunna erbjuda brukaren ett särskilt boende när det finns behov och brukaren önskar detta. I dagsläget finns ett underskott på sådana boenden men behovet kvarstår. För att brukarens behov ska kunna tillgodoses på bästa möjliga sätt är det viktigt att det finns olika boendeformer så att brukaren själv kan välja ett boende som passar hans livsstil. På boenden måste det finnas personal med goda kunskaper om psykiska funktionsnedsättningar och motivationsarbete. Brukarens egna behov och önskemål måste alltid stå i centrum, speciellt när det gäller en insats av detta slag.

35. Fi ska verka för en non-profit princip inom socialpsykiatrins verksamheter.
36. Fi ska verka för att boendestöd finns tillgängligt på kvällar och helger.
37. Fi ska verka för byggandet av fler särskilda boenden.
38. Fi ska verka för fler försöks- och träningslägenheter.
39. Fi ska verka för att den mat som serveras på särskilda boenden är ekologisk och fairtrade.

Sysselsättning

Kommunerna ansvarar även för att brukaren kan få en meningsfull sysselsättning. Sysselsättningsverksamheter ska ha ett tydligt syfte, de ska framförallt vara utvecklande och arbetsförberedande. För att kunna erbjuda en individanpassad omsorg måste det finnas ett brett spann av sysselsättningar. Det kan handla om allt från att arbeta på ett café eller datakunskap. I dagsläget är målet med de flesta sysselsättningar att brukaren ska kunna övergå till ett ”vanligt” arbete. Men vi i Feministiskt initiativ anser att även de brukare som kanske inte kommer kunna gå över till den reguljära arbetsmarknaden måste ha rätt till en sysselsättning om de önskar. Ansvar ligger på flera olika huvudmän och även här är det viktigt med samverkan mellan berörda myndigheter men även med näringsliv och andra organisationer. Individens egen önskan måste dock få styra när det gäller att komma ut på arbetsmarknaden.

40. Fi ska verka för fler sysselsättningsverksamheter i staden.
41. Fi ska verka för mångfald inom socialpsykiatrins sysselsättningsverksamheter.
42. Fi ska verka för möjligheten att få sysselsättning på heltid under en tid, utan krav på inträde på den reguljära arbetsmarknaden.
43. Fi ska verka för att det finns sysselsättningar med fokus på studier istället för arbete.

K. Kvinnofrid, mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Våld i nära relation är ett stort samhälls- och folkhälsoproblem i Sverige, och det handlar i huvudsak om mäns våld mot kvinnor och barn. Frihet från våld är en grundläggande mänsklig rättighet och staden har ett stort ansvar för att stötta brottsoffer och skydda utsatta personer från våld och hot om våld. Feministiskt initiativ vill se ett långsiktigt och hållbart arbete där olika myndigheter samarbetar för att säkra våldsutsatta personers säkerhet.

1. Fi ska verka för att det ska råda kvinnofrid.
2. Fi ska verka för ett ökat kommunalt ansvarstagande för att förebygga våld, liksom för behandling av förövare och stöd till utsatta med alla former av problematik och livsvillkor.
3. Fi ska verka för att kvinnofrid ska gälla inom kommunens verksamheter, till exempelvis badhus eller träningshallar, där det ska finnas information om kvinnofrid på flera språk.

Kvinno- och tjejjourers roll och stadens ansvar

I dag sköts mycket av stödet och skyddet till våldsutsatta kvinnor och barn av kvinno- och tjejjourer: den ideella sektorn gör stadens arbete. Trycket på jourerna är stort och de kan inte ta emot alla de personer som behöver stöd, vilket innebär att mer än hälften av alla kvinnor som söker skydd nekas på grund av platsbrist. Feministiskt initiativ menar att kvinnojourer ska vara en del av välfärden och inte beroende av ideella krafter. Kvinno- och tjejjourers roll måste prioriteras högre, inte minst i form av ökat ekonomiskt stöd.

Många gånger är flera myndigheter inblandade i ärenden som rör våld i nära relation. Det ska då inte vara den våldsutsatta personen som själv ska behöva ansvara för samordningen. Myndigheterna måste lära sig av varandras kunskaper när det handlar om funktionshinder, missbruk och särskilda stödbehov.

Den som blivit utsatt för våld i en nära relation står ofta inför stora praktiska problem. Inte sällan måste den utsatta lämna sitt hem för att komma bort från förövaren, tillsammans med barn och andra beroende familjemedlemmar. Därför är det viktigt att staden har både akuta och långsiktiga boenden (se även *Bostäder*) och att insatser görs så att barns vardag störs så lite som möjligt. I de skyddande boendena måste finnas en medvetenhet om att de behövandes förutsättningar skiljer sig och att den som lämnat en samkönad relation på grund av våld kräver en särskild vaksamhet. Det måste också finnas skyddat boende tillgängligt för mödrar med tonårssöner.

4. Fi ska verka för att kvinno- och tjejjourer ska vara en del av den offentligt finansierade välfärden, med minst en kommunalt finansierad jour i varje stadsdel.
5. Fi ska verka för att jourerna garanteras ekonomiskt stöd från kommunen för till exempel lokalhyra, skyddat boende och personalkostnader.
6. Fi ska verka för att alla stadsdelar har anställda kvinnofridssamordnare, kvinnofridsteam eller särskilt utsedda personer som har god kompetens om kvinnofridsfrågor.
7. Fi ska verka för att kommunen ansvarar för samordningen mellan myndigheter i ärenden som rör våld i nära relationer.
8. Fi ska verka för att Stockholms stad ska tillsätta en samordningsenhet som kan bistå utsatta kvinnor och barn. I de fall där hjälpsökande talar annat språk än svenska ska de

- ha rätt till tolkhjälp.
9. Fi ska verka för att Stockholms stad ska kunna erbjuda akut boende för personer som utsatts för våld, hot om våld eller hatbrott i hemmet och av rädsla inte kan återvända.
 10. Fi ska verka för att utsatta kvinnor och barn ska ha tillgång till hjälp, stöd, respektfullt bemötande och skyddat boende i sitt närområde, oberoende av vart personen är folkbokförd.
 11. Fi ska verka för att det ska finnas skyddade boenden utformade efter olika behov.

Särskilt utsatta personer

I skuggan av det stora samhällsproblem som mäns våld mot kvinnor och barn är, finns andra slags våld som ofta glöms bort när samhället talar om våld i nära relationer. Det tar längre tid innan det upptäcks och fördomar begränsar det stöd som ges, om något alls går att få. Exempel är våld i samkönade relationer, våld mot äldre och våld mot transpersoner. Hbtq-ungdomar som utsätts för våld i hederns namn är en grupp som nästan är helt osynliggjord och som samhället ännu saknar kompetens att skydda.

Personer med fysiska, psykiska och kognitiva funktionsnedsättningar, psykisk sjukdom eller missbruk är överrepresenterade bland våldsutsatta. Av flera orsaker har de grupperna dessutom än svårare att få stöd. Många har negativa erfarenheter av kontakt med myndigheter och professionella och drar sig därför för att berätta om övergrepp och annat våld.

Kvinnor och barn utan medborgarskap i Sverige befinner sig i en särskilt utsatt situation och får utstå förtryck och våld i stor omfattning, eftersom förövarna ofta utnyttjar det faktum att de inte kan söka hjälp från myndigheter på grund av rädsla för utvisning. Alla som befinner sig i Stockholm ska kunna känna sig trygga med att det finns stöd och hjälp att få, utan att behöva oroa sig för oönskade följder.

12. Fi ska verka för att personal på berörda myndigheter får utbildning i bemötande och perspektiv som könsmakt och genus, hbtq, funktionalitet och antirasism.
13. Fi ska verka för att all jourverksamhet ska bygga på perspektiv som könsmakt och genus, hbtq, funktionalitet och antirasism.
14. Fi ska verka för att papperslösa kvinnor och barn som utsätts för våld ska känna sig trygga med att söka hjälp i kommunen.

Våldtäkt och sexuella övergrepp

I dag lever vi i ett samhälle där kvinnors kroppar visas upp som objekt i medier och på bästa reklamplats. Till det hör gamla och unka föreställningar om kön, makt, sexualitet och våld, som yttrar sig i hat och sexualiserade hot mot kvinnor som tar plats i offentligheten, inte minst feministiska skribenter och politiker. Hotens syfte är att skrämja för att tysta, underordna och marginalisera kvinnor, och på många sätt fungerar de.

Rädslan för våldtäkt begränsar mångas vardag och inskränker deras rörelsefrihet i det offentliga rummet, och är på så sätt ett demokratiproblem. Det handlar om människors skilda handlingsutrymme och frihet: en grupp människor hindras att fullt ut ta del i samhället, eftersom de riskerar att utsättas för våld.

Förväntningar på könen, gamla normer och föreställningar om sexualitet orsakar stora problem när offer våldtäkt eller sexuella övergrepp trakasseras och skuldbeläggs. Feministiskt initiativ anser att staden därför måste arbeta med att utmana förlegade värderingar och arbeta för att motverka de föreställningar som ligger till grund för våldtäkter och sexuella övergrepp. Där kan skolan spela en central roll genom att synliggöra normer kring sexualitet och våld.

Det finns en rad olika saker staden kan göra för att öka tryggheten i det offentliga rummet. Feministiskt initiativ vill se en politik där skola, socialtjänst och stadsplanering samverkar för att göra Stockholm till en tryggare stad.

15. Fi ska verka för att kommunen arbetar kontinuerligt med värderingsfrågor för att förebygga misstänkliggörande och skuldbeläggande från samhället av offer för våldtäkt eller sexuella övergrepp.
16. Fi ska verka för obligatoriska utbildningar om genus- och hbtq-perspektiv och mäns våld mot kvinnor, i skolan och på ungdomsmottagningar och för kuratorer och socialarbetare.
17. Fi ska verka för att offer för sexualiserat våld får relevant stöd och hjälp.
18. Fi ska verka för att kommunen erbjuder stöd till förövare för att förebygga våld och övergrepp.
19. Fi ska verka för en förbättrad sexualundervisning och utbildning i genusperspektiv i skolan där normer kring sexualitet och våld ingår som en del av undervisningen.

Prostitution

Prostitution och människohandel för sexuella ändamål är en form av våld och ett brott mot de mänskliga rättigheterna. Arbetet för att minska prostitutionen måste tydligare inriktas på att minska efterfrågan och att kraftfullt avvisa idén om mäns rätt att konsumera och exploatera kvinnors, transpersoners, barns och andra mäns kroppar.

Bakgrunden till att människor hamnar i prostitution kan vara fattigdom, tvång och hot, missbruk eller självskadebeteende. Kunderna är fortfarande till allra största del män.

Staden behöver ta ansvar för ökad medvetenhet, kunskap och samordning kring prostituerades situation och upprätta en handlingsplan kring stöd, eventuellt skydd och särskilt anpassade behandlingsprogram och andra vårdalternativ. Det uppsökande arbetet måste utökas. Prostitution och trafficking går hand i hand och staden måste bli bättre att hantera de ärendena, och göra det centralt. Eftersom de enskilda stadsdelarna sällan får sådana på sina bord saknar de den kunskap och de kontaktkanaler som krävs för att kunna erbjuda ett bra stöd.

20. Fi ska verka för utökade resurser och stödinsatser riktade mot uppsökande arbete till prostituerade som vill ta sig ur sin situation.
21. Fi ska verka för att utveckla och utöka det uppsökande arbetet för barn och ungdomar i prostitution, exempelvis genom att erbjuda stöd och kunskap till skolkuratorer och arbetande inom socialtjänsten.
22. Fi ska verka för att utveckla arbetet i skolor i förebyggande syfte genom att arbeta med värderings- och attitydfrågor hos barn och ungdomar.
23. Fi ska verka för att all personal inom kommunen ska få obligatorisk utbildning om mäns våld mot kvinnor inklusive prostitution och människohandel.
24. Fi ska verka för att utöka kunskapen hos ungdomsmottagningen för att kunna upptäcka ungdomar med riskbeteende som en del av ett förebyggande arbete.
25. Fi ska verka för att ärenden med personer som utsatts för trafficking ska hanteras centralt av Stockholms stad.
26. Fi ska verka för att det i kommunen finns stöd till personer som köper sex för att förebygga sexköp.

Maskulinitet och våld

Normer för manlighet har länge kopplats till föreställningar om makt och rätten att utöva kontroll. Feministiskt initiativ ska verka för att en förändring sker på detta område. Vi måste öka kunskapen om de förödande konsekvenser som normer och föreställningar kring maskulinitet

skapar. Det våldspreventiva arbetet i Stockholm måste utvecklas: fokus ska ligga på kopplingen mellan maskulinitet och våld, och perspektiv som könsmakt och genus, hbtq och antirasism måste vara närvarande.

I dag vet vi inte hur stora kostnaderna för mäns våld är. Utöver sjukvård, skyddade boenden och rättegångskostnader bör även indirekta kostnader, som förlorad arbetsinkomst samt fysisk och psykisk ohälsa, räknas in.

Feministiskt initiativ vill se en stor regional satsning där Stockholms stad och stadens olika uppdrag och verksamheter arbetar tydligare mot våld och hot om våld. Skolan, idrottsföreningar och ungdomsgårdar har en viktig roll i detta arbete. Föreställningar kring maskulinitet och våld är ett tydligt hinder för att nå ett jämställt samhälle.

27. Fi ska verka för att det våldspreventiva arbetet utvecklas i Stockholm, med tydligt fokus på kopplingen mellan maskulinitet och våld.
28. Fi ska verka för att våldspreventivt arbete ska vara baserade på de metoder som enligt utvärderingar visat bäst resultat.
29. Fi ska verka för att en undersökning av kostnaderna för mäns våld genomförs.
30. Fi ska verka för att skolorna får mer resurser till att arbeta med värderings- och attitydfrågor hos barn och unga.
31. Fi ska verka för att personal inom skola och annan ungdomsverksamhet ska få utbildning om kopplingen mellan maskulinitet och våld samt i konfliktlösning grundad på en ickevålds-princip.
32. Fi ska verka för att personer som utövar våld ska ha rätt till hjälp med att upphöra med sina våldshandlingar och att hjälpen måste innefatta perspektiv som könsmakt, hbtq och antirasism.

L. Missbruk

Missbruk av alkohol och droger är ett stort socialt problem; det är inte bara den enskilda individen som drabbas, utan också anhöriga och samhället i stort. Därför måste staden ta ett stort ansvar för både förebyggande arbete och behandling. Även annan beroendeproblematik som exempelvis spelmissbruk måste uppmärksammas mer eftersom andra missbruk ofta kommer i skymundan.

Frivillighet har alltid varit en av hörnstenarna i missbruksvården och måste så vara även i fortsättningen. Staden måste se till att personal inom missbruksvården har goda kunskaper i bemötande och om de psykosociala faktorer som leder till och underhåller ett missbruk. Ett sådant arbete ökar möjligheterna att tillsammans med individen besluta om frivilliga behandlingsåtgärder snarare än att skapa frivillighet genom att hota med tvångsåtgärder, vilket ibland händer i dag. Kunskaperna ökar också chansen för individen att bli frisk från sitt missbruk.

Det finns avgörande skillnader mellan olika gruppers relation till alkohol och droger. För att vård och behandling ska kunna utformas med hänsyn till de olikheterna krävs kunskap om kön, klass, sexualitet, könsidentitet och könsuttryck, etnicitet, ålder och funktionalitet i alla led i bemötande-, behandlings- och tillfrisknandeprocessen inom all missbruksvård.

Feministiskt initiativ vill satsa på att öka kunskapen om de gruppernas missbruk. Vi vill också se en förbättring när det gäller vården och behandlingen av kvinnor med en missbruksproblematik, eftersom kvinnor ofta förbises och inte får tillgång till samma stöd som män. Det behövs avgiftningskliniker, behandlingar och boenden som är avsedda endast för kvinnor och andra förbisedda grupper.

1. Fi ska verka för att stadens alkohol- och drogpolicier innefattar ekonomiska uppskattningar av alla alkohol- och drogrelaterade kostnader.
2. Fi ska verka för att staden upprättar policier för andra beroenden än alkohol och droger, och arbetar för att uppmärksamma och informera om dem.
3. Fi ska verka för att öka kunskapen och stödet om andra beroenden, som spel, sex och mat där invånare far illa.
4. Fi ska verka för att det finns lättillgänglig information om stöd och hjälp på internet och i det offentliga rummet.
5. Fi ska verka för att stadens alkohol- och drogpolicier innefattar perspektiv som köns- makt och genus, antirasism, hbtq, funktionalitet, sexualitet och ålder.
6. Fi ska verka för att perspektiv som köns- makt och genus, antirasism, hbtq, funktionalitet, sexualitet och ålder tillförs alla led i bemötande-, behandlings- och tillfrisknandeprocessen inom alkohol- och drogmissbruksvården.
7. Fi ska verka för att utbildning kring alkoholens och narkotikans roll ur perspektiv som köns- makt och genus, antirasism, hbtq, funktionalitet, sexualitet och ålder genomförs för all personal inom skola, socialtjänst och all behandlingsverksamhet.
8. Fi ska verka för mer resurser till kvinnoteam inom socialtjänsten och andra relevanta verksamheter.
9. Fi ska verka för ökade resurser till arbetet mot mäns missbruksrelaterade våld mot kvinnor inom staden.
10. Fi ska verka för att kvinnor inom missbruksvården ska få en vård som fullt motsvarar männens.
11. Fi ska verka för ett större skyddsnett för hemlösa personer i missbruk, exempelvis genom uppsökande verksamhet, vårdinsatser på boenden och mer stöd i form av samtal.
12. Fi ska verka för att Stockholms stad har ett sprututbytesprogram i varje stadsdel.

Unga i missbruk

Det är viktigt att staden har ett väl utformat stöd för ungdomar som har hamnat i missbruk. En tät dialog med unga, skola och föräldrar kan vara en möjlig väg till att stöd sätts in snabbt och undvika att ungdomen far illa. En viktig del i det preventiva arbetet med de frågorna är skolan. Det är viktigt att skolan ser till den forskning som finns på området eftersom mycket av den visar att Sveriges modell för alkohol- och drogkunskap inte fungerar så som den är tänkt. Nolltolerans och skrämstaktik är inte ett bra recept för att få ungdomar medvetna om användning, faror och risker med alkohol och droger. Feministiskt initiativ vill se ökade resurser till skolorna för att höja kunskapen hos barn och unga om alkohol och droger, där man också belyser olika perspektiv.

Av vikt är att uppmärksamma unga kvinnors situation på ett tidigt stadium och försäkra sig om att de får samma insatser som unga män.

44. Fi ska verka för en central verksamhet i Stockholms stad för ungdomar med missbruksproblematik.
45. Fi ska verka för att skolans utbildningar kring alkohol och droger tillförs perspektiv som genus, antirasism, hbtq, funktionalitet, sexualitet och ålder.
46. Fi ska verka för att det genomförs utbildningar om alkoholens roll utifrån perspektiv som genus, antirasism, hbtq, funktionalitet, sexualitet och ålder som all personal inom skola, socialtjänst och behandlingsverksamhet får ta del av.
47. Fi ska verka för att ökade resurser till socialtjänstens arbete med ungdomar och unga vuxna med missbruksproblematik.

M. Utsatta barn och ungdomar

Alla barn har rätt att leva ett tryggt liv, och det är staden som har det yttersta ansvaret för det. I de fall där samhället får gå in och ta vårdnadshavares roll, måste barnets bästa alltid komma i första hand. Staden har ett särskilt ansvar för utsatta barn och ungdomar och ska i alla situationer där ett barn far illa, eller riskerar att fara illa, ta tillvara på barnets rättigheter. I det ingår också att informera alla barn, unga och föräldrar om deras rättigheter.

Barn och ungdomar är ibland beroende av en vuxenvärld som ser och agerar snabbt. Det krävs tydlighet och långsiktighet i arbetet med barn och unga, så att korta och tillfälliga lösningar undviks. För det behövs en lyhörd och kompetent socialtjänst och skola, som är kunnig i frågor som genus, hbtq, antirasism och funktionalitet.

Samma villkor måste gälla i alla delar av staden – i dag är det stor skillnad på vad för slags stöd som erbjuds i de olika stadsdelarna. Feministiskt initiativ vill se ett Stockholm där alla, oavsett var man bor eller vilka förutsättningar man har, kan leva som man vill och har rätt till samma hjälp och stöd.

Ett stort samhällsproblem är också socialtjänstens dåliga villkor. Socialsekreterare larmar om en orimlig arbetsbörda som gör att de inte alltid kan fullgöra det ansvar som lagen kräver. Ökade resurser måste till för att säkerställa rättsäkerheten och ge socialsekreterarna möjlighet att utföra ett gott arbete.

1. Fi ska verka för att mer resurser satsas på att möjliggöra en ökad bemanning inom socialförvaltningens barn- och familjearbete.
2. Fi ska verka för att mer resurser satsas på insatser för utsatta barn och ungdomar såväl i skolan som inom socialförvaltningen.
3. Fi ska verka för att skolans uppdrag att säkerställa alla barns rättigheter enligt barnkonventionen utvecklas och tillämpas.
4. Fi ska verka för att stödet till barn och unga som upplevt våld är välutbyggt och ges skyndsamt.
5. Fi ska verka för att barn och ungdomar i kontakten med socialtjänsten får möjlighet till ett eget ombud som har ett särskilt ansvar för att barnet eller ungdomens behov tillgodoses.
6. Fi ska verka för att utsatta barn och unga får hjälp och stöd utifrån sina individuella förutsättningar och att insatserna inte begränsas av ålder.

Barn och unga i hemlöshet

Barn och ungdomar i hemlöshet är fortfarande förhållandevis ovanligt i Stockholms, men det är en växande problematik ovärdig den svenska välfärdsstaten. Ungdomar som rymmer eller kastas ut hemifrån har ofta en historia av utsatthet och social problematik, och till det ett skadat förtroende för vuxenvärlden. De som möter de ungdomarna måste göra det med lyhördhet, tålamod och resurser. Socialtjänsten måste ha både uppsökande verksamhet och beredskap att möta dem som självmant söker sig dit.

Myndiga gymnasie studerande som rymmer eller kastas ut hemifrån hamnar ofta i ett glapp mellan olika enheter på socialtjänsten. Det innebär att de riskerar att bli uppmanade att sluta gymnasieskolan för att stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till försörjningsstöd. Det är möjligt för staden att göra individuella bedömningar så att gymnasieelever kan fullfölja sin utbildning, men de görs sällan. Därför måste den möjligheten förtydligas.

7. Fi ska verka för att socialtjänsten ökar sitt uppsökande arbete med särskilt fokus på att nå barn och unga som lever i eller riskerar att hamna i hemlöshet.

8. Fi ska verka för att barn och unga i hemlöshet får omfattande stöd i sin sociala situation för att kunna tillgodogöra sig insatser från sociala myndigheter och fullfölja sin skolgång.
9. Fi ska verka för tydligare riktlinjer för att de gymnasiestuderande ungdomar som kastas ut eller rymmer hemifrån ska få möjligheter att fullgöra gymnasieskolan, utan att förlora ekonomiskt eller socialt stöd.

Barn och unga utsatta för våld

Våld och övergrepp mot barn är ett allvarligt brott och ett stort samhällsproblem. Barn och unga som utsätts för våld löper inte enbart risk för fysiska och psykiska skador av våldet, de löper också en omfattande risk för ohälsa och olika former av sociala problem i framtiden. Staden har genom framför allt förskola, skola, fritidsverksamheter och sociala myndigheter ett stort ansvar för att förebygga, tidigt upptäcka och skydda våldsutsatta barn och ungdomar. I det ansvaret ingår att förutsättningslöst lyssna på och bekräfta barnens berättelser även om de inte alltid överensstämmer med vårdnadshavarnas.

Feministiskt initiativ vill att socialtjänsten ges skyldighet att utreda och erbjuda insatser till barn som misstänks vara utsatta för våld och deras familj, även om polisens utredning och förundersökningen lagts ned. Särskilt viktigt är det när misstankarna handlar om sexuella övergrepp.

De yrkesgrupper som arbetar med barn, som pedagoger, elevhälsopersonal, kuratorer på ungdomsmottagningar, och utredare i familjerätts- och barnavårdsärenden, måste ha utbildning i kvinnofrid, våld i nära relationer och förtryck i namn av heder och religion. De måste också ha kunskap om frågor som genus, klass, hbtq, antirasism och funktionalitet.

10. Fi ska verka för att de yrkesgrupper som arbetar med barn och barns omständigheter ges obligatorisk fortbildning om olika slags förtryck och perspektiv.
11. Fi ska verka för att alla utredare i familjerättsärenden och barnavårdsärenden ges fortbildning om kvinnofrid, våld i nära relationer, bemötande och metoder att samtala med barn.
12. Fi ska verka för att myndiga gymnasiestuderande som fortfarande bor hos föräldrar eller andra försörjningsskyldiga vuxna ska utredas av barn- och ungdomsenheten vid misstanke om missförhållande i hemmet.
13. Fi ska verka för att socialtjänsten får ökade resurser att förebygga och utreda risker för barn- och tvångsäktenskap och vidta nödvändiga åtgärder.
14. Fi ska verka för att barn och ungdomar som är utsatta för våld och förtryck i namn av heder ska erbjudas möjlighet att byta skola.

N. Stadsplanering

Alla invånare i Stockholm ska ha möjligheten att leva sitt liv i staden, oavsett i vilken stadsdel och bostadsområde man bor, oavsett vilka förutsättningar man har och oavsett om man har tillgång till bil. Så är det inte i dag; det finns många hinder av både ekonomiska och fysiska slag som står i vägen för den tillgängliga och jämlika staden, den feministiska stad som Feministiskt initiativ strävar efter. För att vi ska nå dit är det viktigt att ställa frågan för vem staden är byggd. Vem har det lätt att ta sig fram? Vilka grupper prioriteras? Det gäller såväl nya infrastrukturprojekt och nybyggnation som för existerande stadsdelar och områden.

Den grupp som hittills prioriterats i stadsplanering, trafik och bostadsbyggande är män. Män har högre inkomster och tryggare arbetsvillkor än kvinnor. Män kör bil i högre utsträckning än kvinnor och låginkomsttagare, som oftare åker kollektivt. Män har i större utsträckning möjlighet att äga bostadsrätter än kvinnor, som bor i hyresrätter. Mäns krav på trygghet och säkerhet i staden ser också annorlunda ut än kvinnors. En stad som planeras utifrån män innebär att den byggs för män. Därför är Stockholm inte en jämlik stad.

I stadsplaneringen kommer trender och går. Ibland byggs det tätt och yteffektivt, ibland eftersträvas luft och ljus, vissa gånger separeras bostäder och arbetsplatser, andra är det ABC-staden som är idealet. I dag är det innerstadens kvartersbebyggelse som är mallen, såväl när nya områden byggs som när äldre stadsdelar ska förtätas. I de senare fallen görs det alltför ofta utan hänsyn till den bakomliggande tanken bakom den ursprungliga planeringen, och många av det gamla områdets särskilda kvaliteter byggs bort.

Feministiskt initiativ vill att stadsplanering ska ske med jämlikhet och jämställdhet i åtanke, och med hänsyn till såväl invånarnas olika behov som den äldre bebyggelsens värden.

1. Fi ska verka för att all stadsplanering ska göras utifrån perspektiv som könsmakt och genus, funktionalitet, ålder, klass, hbtq och antirasism.
2. Fi ska verka för att höja kompetensen inom perspektiv som könsmakt och genus, funktionalitet, ålder, klass, hbtq och antirasism hos dem som arbetar med stadsplanering och bostadsproduktion.

En levande stad

Feministiskt initiativ vet att en tät, levande och kollektivtrafikbaserad stad är bättre för både miljö och människor än en utspridd och bilberoende. En feministisk stad är en tillgänglig stad. Vi har en vision om 15-minutersstaden, en stad där alla invånare ska kunna nå samhällsservice, mataffärer, förskola och skola, bibliotek, grönområden och vårdcentral på mindre än 15 minuter, utan att behöva ta bilen. Därför måste det finnas många lokala stadskärnor med fullständig service och goda kommunikationer.

För en levande stadsmiljö behövs kultur, handel och föreningsliv. Det måste finnas plats för att mötas, tillgängliga lokaler för föreningsverksamhet och aktiviteter som det inte kostar pengar att delta i. Sådant måste planeras in i nya stadsdelar och bostadsområden redan från början, och i äldre bebyggelse ska det vara stadsdelsnämndernas ansvar att se till att skapa om det saknas. Det är viktigt att det finns utrymme för olika invånargrupperns behov, och att det är invånarna som definierar de behoven och inte politiker och tjänstemän.

När det gäller såväl tillgången på service som stadsplaneringen i allmänhet är det viktigt att invånarna engageras och deltar. Det innebär att planer för staden ska byggas på förslag från politiker och invånare, inte från kommersiella aktörer. Förvaltningen ska ha kompetens och resurser att ha en progressiv, visionär och förutseende stadsplanering.

De offentliga verksamheterna spelar en viktig roll för en levande stad. När den offentliga servicen försvinner från en stadsdel rör sig färre människor i området, vilket i sin tur ger sämre underlag för andra verksamheter. Staden och stadsdelsnämnderna har därför ett stort ansvar för de lokala centrumen och för att de ger den service som invånarna behöver i form av mataffärer, bank, vårdcentraler, apotek och restauranger.

3. Fi ska verka för att stadsplaneringen ska genomföras av staden i samråd med invånarna.
4. Fi ska verka för att all planering och allt byggande genomförs med hänsyn till estetiska värden.
5. Fi ska verka för en tät stad med tydliga stadsdelskärnor.
6. Fi ska verka för att alla stadsdelskärnor har en hög servicenivå.
7. Fi ska verka för att staden och stadsdelarna erbjuder lokaler för det lokala föreningslivet, kostnadsfritt eller mot en mycket låg avgift.

En öppen stad

En feministisk stad är öppen och tillgänglig för sina invånare. I den kan alla röra sig fritt i det offentliga rummet, utan att begränsas av kommersiella intressen.

En trend de senaste åren har varit att förvandla förortscentrum till gallerior och att bygga stora köpcentrum, ofta en bit utanför den befintliga bebyggelsen vid en större bilväg. Dessa likriktade gallerior och köpcentrum med höga hyror kväver kulturen och den lokalt förankrade handeln. När privata aktörer äger och bestämmer över det offentliga rummet blir det svårare för stadens invånare att mötas utan att samtidigt tvingas till konsumtion. Den enklaste formen av demokratiska handlingar, som att hålla manifestationer, dela ut politisk information eller på annat sätt synas lokalt, begränsas också eftersom galleriaägare sällan upplåter sina lokaler till sådant.

Feministiskt initiativ vill motverka etableringen av gallerior och köpcentrum, och slå ett slag för det öppna centrumet, med en blandning av butiker, restauranger och offentlig service. Centrumen är stadsdelarnas kärnor och en viktig del av samhällslivet. Därför ska de ägas och drivas av det allmänna.

De kommersiella intressena gör också intrång i vår vardag genom reklamen – vi fullkomligt bombarderas av köpbudskap och det är omöjligt att värja sig mot de snedvridna ideal som finns i mycket av reklamen. Feministiskt initiativs mål är ett gemensamt rum som helt saknar alla reklamtavlor och reklamskyltar, både utomhus och i kollektivtrafiken. (Se även *Kultur*.)

8. Fi ska verka för att lokal handel och restaurangliv i stadsdelarna prioriteras framför gallerior och externt liggande köpcentrum.
9. Fi ska verka för ett stoppa utförsäljningen av stadsdelscentrum till kommersiella aktörer.
10. Fi ska verka för att staden återköper de centrum som kommersialiserats.
11. Fi ska verka för att Stockholms stad kraftigt begränsar reklam i stadens offentliga utrymmen och i stället upplåter plats åt samhällsinformation och kultur.

En trygg stad

Många invånare känner sig otrygga i staden. Det kan gälla alla människor, men vad som upplevs som otryggt skiljer sig åt mellan olika grupper. För dem som riskerar att bli utsatta för olika typer av överfall som överfallsvåldtäkt, hatbrott och liknande, handlar det ofta om mörka och ensliga områden, och särskilt under kvällar och nätter, något som enkelt går att åtgärda. Det krävs en översikt av alla promenadvägar, särskilt när de går genom ödsliga

områden som parker, grönområden, folktomma stadsområden, och platser där biltrafiken fått dominera stadsbilden.

Tryggheten ska vägas in redan vid planeringen av staden, genom att inte skapa ensliga platser utan i stället ordna god belysning, avstå från stora buskar och träd som skymmer sikten och till exempel välja andra, tryggare alternativ än gångtunnlar när bilväg korsar gångväg.

12. Fi ska verka för att trygghetsperspektivet ska finnas med i alla stadsbyggnadsprojekt.
13. Fi ska verka för att stadsdelarna kontinuerligt ska se över tryggheten i alla områden, både på gatorna och i parkerna.

Natur och förtätning

En feministisk stad är också en grön stad, som ingår i ett naturligt kretslopp och vars påverkan på miljön och klimatet är så litet som möjligt. (Se vidare i *Miljö*.) I en grön stad finns tillgång till grönområden, parker, odlingslotter och gröna mellanrum bland bebyggelsen.

Feministiskt initiativ ser ingen motsättning mellan att förtäta staden och att både bevara och skapa grönområden; det är en viktig uppgift för stadsplaneringen att kombinera behovet av naturmiljö och bostäder. Vi tror att det finns redan exploaterad, utnyttjad, mark som kan användas för bostäder – när staden letar efter platser att bebygga bör blicken först vändas mot överdimensionerade vägar och öde ytor. När biltrafiken nedprioriteras till förmån för kollektivtrafik försvinner de gränsdiken som bilvägarna skapar. Där frigörs plats för bostäder och stadsdelar knyts samman. I valet mellan ett köpcentrum och ett bostadsområde med centrum måste det naturliga vara att välja bostäderna och lokalsamhället.

En betydelsefull faktor är var förtätning sker och med vilket slags bostäder. I dag förtätas framförallt områden med flerbostadshus och hyreshus, medan villakvarteren lämnas som de är. I hyreshusområden byggs inte sällan radhus och villor för att skapa en blandad bebyggelse; det är ett argument som sällan hörs till förmån för flerbostadshus i villaområden. I en feministisk stad sätts inte vissa områden framför andra – även kvarter med enbostadshus ska förtätas med flerbostadshus. Att de hus som byggs innehåller hyreslägenheter med rimliga hyror snarare än dyra bostadsrätter är självklart.

14. Fi ska verka för att stadsplanering ska ske med hänsyn till miljö och biologisk mångfald.
15. Fi ska verka för att infrastrukturen, som kommunikationer, energi, vatten och avlopp, ska förvaltas med hänsyn till resurshushållning och ekologi.
16. Fi ska verka för att utrymme ska avsättas för odling på gårdar, hustak och i parker.
17. Fi ska verka för en förtätning av staden som sker med hänsyn till behovet av grönområden och den befintliga bebyggelsens planering.
18. Fi ska verka för att bygga bostadsområden på redan exploaterade platser.
19. Fi ska verka för att den förtätning som sker ska ge maximalt antal bostäder till rimliga priser.

O. Trafik

Sedan mitten av förra seklet har staden planerats kring bilismen. På gator och vägar har andra trafikanter, som fotgängare, cyklister och kollektivtrafikanter, fått anpassa sig efter bilarna och bilisterna. Motorleder har tillåtits skära rakt genom bebyggda områden och på så sätt skapat gränsdiken mellan närliggande stadsdelar.

En stad byggd för bilismen är en ojämlig stad, eftersom bilanvändningen skiljer sig utifrån faktorer som kön, ålder och inkomst. Kvinnors och mäns vardagsliv ser typiskt sett olika ut: kvinnor, som fortfarande står för merparten av det obetalda arbetet och omsorgen för barn och gamla, lämnar och hämtar barn, uträttar ärenden och handlar mat, medan män rör sig mellan två punkter: jobbet och hemmet. I bilarna sitter medelålders män med goda inkomster, på väg till och från arbetet. I de allmänna färdmedlen trängs kvinnor, barn, ungdomar, äldre och låginkomsttagare.

Ojämligheten i trafiken syns då stora summor läggs på bilvägar och stora trafikleder, samtidigt som trycket på kollektivtrafiken blir allt större. I en tid då vi måste dra ner på bilåkandet för att minska både föroreningar och energiåtgång är det orimligt att bygga än mer för bilismen och på så sätt hålla ett ohållbart trafikslag under armarna. Bilismen måste bära sina kostnader i betydligt högre utsträckning.

Feministiskt initiativ vill komma ifrån den bilcentrerade synen på kommunikationer och i stället sätta gång-, cykel- och kollektivtrafiken som utgångspunkt för planering och utbyggnad. Större utrymme ska ges till cykelbanor, gågator och filer för buss och spårvagn. Där bilar och annan trafik konkurrerar om utrymmet, är det bilarna som ska ge plats. Det gäller också snöröjningen och halkbekämpning, där trottoarer, gångvägar, cykelbanor och cykelleder ska prioriteras framför vägar för motorburen trafik.

Med en prioriterad, väl utbyggd och avgiftsfri kollektivtrafik kan vi på sikt helt ersätta privatbilismen.

1. Fi ska verka för att stadens trafikplanering ska utgå från gång-, cykel- och kollektivtrafik.
2. Fi ska verka för att kollektivtrafiken byggs in i de lokala stadskärnorna i stället för att dras runt dem.
3. Fi ska verka för att Stockholms stad inför bilfria zoner.
4. Fi ska verka för att all parkering på stadens mark ska vara avgiftsbelagd.
5. Fi ska verka för att på sikt skapa stadskärnor fria från privatbilism.
6. Fi ska verka för att utbyggnad av bilvägar stoppas.
7. Fi ska verka för att avskaffa parkeringstalet för bilar.
8. Fi ska verka för att stadsdelarna ska länkas samman bättre, både genom tät kollektivtrafik och bilfria gång- och cykelvägar.
9. Fi ska verka för en förändrad prioritering under vinterhalvåret för gatuunderhåll och framkomlighet.
10. Fi ska verka för en helt skattefinansierad och avgiftsfri kollektivtrafik.

Cyklism och gångtrafik

En feministisk och grön stad kräver att det finns väl utbyggda och väl underhållna cykel- och gångvägar. Det ska vara både enkelt och säkert att färdas med cykel och det ska finnas tillgänglig och utökad service.

Systemet med låncyklar bör byggas ut. Genom att lägga cykelstationer vid alla tunnelbane- och pendeltågsstationer och vid knutpunkter för busstrafiken förbättras sambandet mellan cykeltrafik och kollektivtrafik. På sikt ska låncyklarna bli en del av kollektivtrafiken.

För att öka trafiksäkerhet ska cykelbanor vara separerade såväl från biltrafiken som från gångtrafiken. Ett utökat utrymme för cyklister ska inte påverka utrymmet för gångtrafikanter och vice versa, eftersom inte heller det är trafiksäkert.

11. Fi ska verka för fler och säkrare cykel- och gångvägar.
12. Fi ska verka för cykelparkeringar vid knutpunkter för kollektivtrafiken, i alla bostadsområden och runt om i staden.
13. Fi ska verka för att sätta upp servicestationer vid alla cykelparkeringar och vid andra strategiska platser längs med cykelstråken.
14. Fi ska verka för att öka antalet cykelstationer för låncyklar i Stockholm.
15. Fi ska verka för att låncykelsystemet ska ingå i kollektivtrafiken.
16. Fi ska verka för möjligheten att på ett säkert sätt ta sig fram till fots mellan olika stadsdelar.

P. Bostäder

Stockholmsregionen befinner sig i en kraftig tillväxtfas och invånarantalet ökar med tiotusentals personer varje år. Men bostadsbyggandet hänger inte med; det saknas mellan femtio och åttiofem tusen bostäder. Störst brist är det på hyresrätter, och särskilt de små. Den andel av alla bostäder som är hyresrätter har minskat med 20 procentenheter, från 60 procent till 40, sedan 1990 och under samma tid har andelen bostadsrätter ökat i samma omfattning.

En stad full av bostadsrätter är en segregerad stad. Bostadsrättspriserna är höga och för lån ställer banken krav på fast anställning och hög inkomst. I bostadsbristens Stockholm, där konkurrensen om det minskande antalet hyreslägenheter ökar, har privatvärdarna möjlighet att ställa samma hårda krav också för hyreskontrakten. Samtidigt har allt fler osäkra arbetsförhållanden med deltider, vikariat och korttidsanställningar, vilket gör det svårt att komma ifråga för en bostad. Värst drabbas kvinnor, unga och utrikesfödda.

Bostadsbristen och den segregerade bostadsmarknaden är en brist i både välfärd och jämställdhet. När det är svårt att få tag på en bostad blir ungdomar tvungna att bo kvar hemma, stora familjer får trängas i små lägenheter och personer som utsätts för våld i hemmet saknar möjligheten att snabbt flytta från den våldsamma parten.

Staden har ett ansvar för att dess invånare har tillgång till bostäder, en skyldighet som står inskriven i grundlagen. Därför måste det byggas tillräckligt många bostäder för att möta befolkningstillväxten, och det måste också finnas ekonomiskt tillgängliga bostäder för alla.

1. Fi ska verka för en inkluderande bostadsmarknad där normen om kärnfamilj och fast jobb, bostadsrätt och hög lön inte längre styr.
2. Fi ska verka för att staden utformar en bostadsförsörjningsplan som ger alla invånare tillgång till en bostad.
3. Fi ska verka för att andelen hyresrätter i stadsdelar och bostadsområden ska vara minst 60 procent.

Rätten till bostad

I en jämlik stad är tillgången till bra och billiga bostäder grundläggande. Dagens bostadsbyggande utgår från normen om livet i kärnfamilj med hög inkomst och tanken att alla ska äga sin bostad. Bygg- och fastighetsbranschen är två mansdominerade branscher och bostadsbyggandet är en verksamhet utformad av, med och för män.

När byggandet av hyresrätter minskar och omvandlingen till bostadsrätter ökar ställs ekonomiska krav som stänger stora grupper ute. En allt friare marknad innebär större ofrihet för de grupper som inte passar in i de snäva normer marknaden skapar. Arbetslöshet och otrygga arbetsvillkor hänger ihop med bostadslöshet.

Till det kommer den diskriminering som alltför många av stadens invånare upplever. Rasistiska föreställningar hos hyresvärdar gör att bostadssökande nekas lägenheter utifrån sådant som ”utländskt” namn, en brytning eller för att de tillhör en viss grupp. Särskilt utsatta är romer.

Ska stadens invånare kunna få bostäder till rimliga priser måste staden medverka till att hålla kostnaderna för bostadsbyggandet nere, till exempel genom att upplåta mark med tomrätter i stället för genom försäljning. Staden måste också arbeta för att diskrimineringen bland hyresvärdar, såväl privata som kommunala, upphör. I en jämlik stad måste politiken ta ansvar för att *allas* rätt till bostad uppfylls.

För att staden ska kunna växa måste det finnas en stark allmännytta. Under en lång period har allmännyttan sålts ut, både till privata bostadsbolag och till boende, i form av omvandlingar till bostadsrätter. De utförsäljningarna måste stoppas. Allmännyttan måste skyddas, utökas och ges i uppdrag att bygga mer, och billigare. Den är en del av den grundläggande välfärden och ska inte användas för staden att tjäna pengar.

Feministiskt initiativ vill förhindra att system med marknadshyror införs. Deras enda funktion är ett verktyg för segregering, eftersom de innebär att låginkomsttagare hänvisas till vissa områden och höginkomsttagare till andra. När hyrorna höjs i så kallade attraktiva stadsdelar tvingas hyresgäster med lägre inkomst att flytta, och ersätts av andra med högre inkomster så att enklaver av höginkomsttagare uppstår.

När inkomsten styr försämras valfriheten drastiskt. Många ser sig tvungna att flytta från gamla hemmakvarter när de måste byta boende. I en jämställd stad ska alla ha möjligheten att välja själva var de vill bo och i vilken upplåtelseform.

4. Fi ska verka för att staden prioriterar hyresrätter och genom markanvisningarna styr hur stora andelar de olika upplåtelseformerna ska ha, oavsett om det gäller nya bostadsområden eller förtätning.
5. Fi ska verka för att staden tar ansvar för att bygga mer och samtidigt prioritera hyresrätter.
6. Fi ska verka för att hyrorna även i nyproduktion är rimliga och bostäderna tillgängliga för alla invånare.
7. Fi ska verka för att staden använder till exempel markanvisningar för att specificera krav på entreprenörer vid nybyggnad.
8. Fi ska verka för en återgång till principen att mark avdelas för bostadsbyggande i form av tomträtter till hyreshus.
9. Fi ska verka för att omvandlingen av hyresrätter till bostadsrätter ska upphöra.
10. Fi ska verka för att utförsäljningen av allmännyttan stoppas.
11. Fi ska verka för att allmännyttan ska öka sitt bostadsbestånd i hela staden.
12. Fi ska verka för att vinstkraven stryks ur stadens ägardirektiv till de allmännyttiga bostadsbolagen.
13. Fi ska verka för att marknadshyror inte ska införas.

Boendeformer

I en modern och växande stad behövs många slags bostäder, så att invånare med olika behov och önskemål, och i olika stadier i livet, får plats. Det ska finnas stora och små lägenheter, kollektivhus och servicehus, studentboenden och hotellägenheter. Alternativa kontraktsformer, som kompisboenden där flera personer kan stå på kontraktet, är också viktiga delar för en varierad bostadsmarknad. Det ökar möjligheterna att dela på ett boende, men gör också plats för andra familjekonstellationer än kärnfamiljen.

För att alla vuxna ska ha rätt till en egen bostad till rimlig kostnad vill Feministiskt initiativ se att det utvecklas nya boende- och hyresrättsformer och moderna kooperativa bosparkassar. Det är särskilt viktigt att se till att det finns lämpliga boendeformer och bostäder för utsatta grupper, som psykiskt sjuka och nyanlända flyktingar, över hela staden.

14. Fi ska verka för att staden genom markanvisningar för nybyggnation ska främja olika slags boendeformer.
15. Fi ska verka för att allmännyttan till alla sina hyresgäster ska erbjuda kontraktsformer där flera personer kan stå på kontraktet.

Förturer

Ett stort problem i dagens välfärd är bristen på förturslägenheter, som gör att redan tidigare utsatta personer hamnar i hemlöshet. Bland dem finns de kvinnor, barn och ungdomar som lämnat våldsamma eller förtryckande hemförhållanden. (Se även *Kvinnofrid, våld mot kvinnor och våld i nära relationer*.) Förutom att de enskilda personerna drabbas skapas också en propp i systemet: när inga nya lägenheter finns blir de utsatta kvar på de skyddade boenden där de placerats av socialtjänsten, vilket gör att andra personer inte kan få samma hjälp. I förlängningen innebär det att kvinnojourer och liknande inte kan ta emot nya hjälpsökande.

Feministiskt initiativ vill göra det lättare för utsatta personer att få den trygghet som ett permanent boende är. I dag kan socialtjänsten bara begära jurlägenheter från bostadsförmedlingen, vilket är en alldeles för kortsiktig lösning. Staden måste ställa krav på både bostadsförmedlingen och allmännyttan för att få en jämn och säker tillgång till förturslägenheter. De allmännyttiga bostadsbolagen ska reservera en viss andel av sina lägenheter för förtursärenden, och när en förtursförmedling görs ska det vara med avsikten att den nya hyresgästen ska bo kvar i lägenheten permanent.

Om socialtjänsten kräver ska de allmännyttiga bostadsbolagen acceptera förtursförmedlade hyresgäster även om de inte når upp till standardkraven.

16. Fi ska verka för att allmännyttans ägardirektiv anger att det ska avsättas förturslägenheter.
17. Fi ska verka för att staden gör en handlingsplan för hur det långsiktiga boendet ska lösas för utsatta personer.
18. Fi ska verka för att Stockholms stad upprättar ett samarbete med andra kommuner om förturslägenheter.

Q. Djurrätt

Djur är kännande, tänkande individer, och människor har ett ansvar för att de inte kommer till skada eller utnyttjas. Våra fördomar mot och normer för djur, vare sig det är husdjur, försöksdjur eller mat, är lika allvarliga som andra diskriminerande strukturer i samhället. Mycket behöver göras på nationell och internationell nivå, men staden har makt att göra Stockholm till en djurvänlig kommun.

Vi måste i första hand informera invånarna om djurens levnadsförhållanden, vilka vardagsprodukter som innehåller animaliska ingredienser och allt vi kan göra för att förhindra att djur behandlas illa och konsumeras. I andra hand måste vi våga tillvarata djurens intressen och se djur som en värdefull del av samhället och inte som något människor kan utnyttja för sina egna intressen.

Människan har inte rätt att utrota andra varelser. Den biologiska mångfald som finns måste bevaras både här och nu och för framtiden. Det betyder till exempel att Sveriges rovdjursstam ska finnas kvar i ett livskraftigt bestånd. Att se och motverka att djur utsätts för lidande är en del i ett hållbart miljö- och djurskyddspolitiskt arbete.

1. Fi ska verka för att Stockholms politiker och myndigheter samarbetar med djurrättsorganisationer för att göra Stockholm djurvänligt.
2. Fi ska verka för att den djurskyddslagstiftning som finns i dag efterlevs.
3. Fi ska verka för ett förbud i hela Stockholm mot djur på cirkusar.
4. Fi ska verka för att det finns lättillgänglig information om djurs levnadsförhållanden i Stockholm samt animaliska produkter på internet och i det offentliga rummet.
5. Fi ska verka för att djurrätt ingår som en del i undervisningen på Stockholms förskolor och grundskolor.
6. Fi ska verka för att det ska finnas kvinnojourer där husdjur är tillåtna.
7. Fi ska verka för att socialtjänsten i Stockholm alltid beaktar djurens förhållanden i hushållet när utredningar inleds, även vid en förhandsbedömning.
8. Fi ska verka för att medarbetare inom socialtjänsten utbildas i djurrätt och djurs levnadsvillkor.

R. Kultur

Kultur är kärnan i det mänskliga, demokratiska samhället och samtalet. Därför bör kulturen vara i politikens centrum och sätta sin prägel på alla politikområden. Det är genom kulturens olika former och uttryck som vi som samhällsmedborgare kan ta del av vår omvärld och förändra den. Därför har kulturen en av de bärande rollerna i Feministiskt initiativs vision om det jämställda, jämlika och rättvisa samhälle vi vill ha och eftersträvar. Kulturen är det fundament som genomsyrar hela samhället och formar oss som individer och invånare. Kulturyttringar synliggör olika berättelser och erfarenheter, och skapar möjligheter till identifikation och självreflektion. Kulturen ger oss också kunskap och verktyg att ifrågasätta, göra motstånd, begrunda, kritisera och förändra rådande normer och gränser. Dess fria uttryck, institutioner och mångfald av mötesplatser är en förutsättning för det öppna samhället.

Oberoende av kön, klass, sexualitet, könsidentitet och könsuttryck, funktionalitet, etnicitet eller ålder ska alla människor ges lika plats och möjlighet att utvecklas med hjälp av kulturens uttrycksformer. Genom att alla människors erfarenheter, synsätt och livsvillkor ges plats i det offentliga rummet och samtalet kan vi få en djupare förståelse för varandra. Vi tror på en inkluderande kultur, där lika tillgång till kulturella uttryck inte bara är en rättighet utan även en förutsättning för att kulturlivet ska kunna växa sig starkt. Det är också en angelägen demokratisk fråga. Det är viktigt att kulturen sträcker sig utanför Stockholms innerstad och därför är det av stor betydelse att stödet till de kulturella aktörer som finns i ytterstaden säkerställs. Vi vill verka för att öppna upp kulturens rum och mötesplatser för stadens alla invånare.

Feministiskt initiativ ska verka för en kultur där jämlikhet och jämställdhet står i fokus. Endast då uppnår vi ett demokratiskt samhälle.

1. Fi ska verka för att öka tillgängligheten till kultur för alla invånare i Stockholm, oberoende av kön, klass, sexualitet, könsidentitet och könsuttryck, funktionalitet, etnicitet och ålder.
2. Fi ska satsa på ett ökat kulturliv och fler platser för kulturella uttryck, inte minst utanför Stockholms innerstad.

Kulturen och det offentliga rummet

Diskussioner om alla invånares tillgång till den öppna kulturen har mycket gemensamt med frågan om vem och vilka intressen som styr och dominerar det offentliga rummet. Feministiskt initiativ vill stärka kulturens position i det offentliga rummet på bekostnad av de privata, kommersiella intressen som styr stadsbilden i dag. Reklamen begränsar inte bara möjligheten för kulturella uttryck i våra gemensamma rum, utan skapar också en stad som är långt ifrån öppen och tillgänglig för alla invånare (se även *Stadsplanering*). Genom att utforma mötesplatser för människor där kultur och kreativt skapande står i fokus, platser som inte kräver någon form av kommersiell verksamhet, ser vi en stor möjlighet till att låta fler invånare tillgodogöra sig kultur. Stockholm behöver fler platser och offentliga rum som är öppna för alla, oavsett socioekonomiska förutsättningar. Som det ser ut i dag är många institutioner och aktörer inom kulturområdet stängda för ett stort antal människor. Möjligheten att ta del av stadens kulturutbud får aldrig begränsas av ekonomiska faktorer, som högt inträde eller deltagarkostnader.

Ett viktigt verktyg för att skapa ett öppet, demokratiskt och tillgängligt kulturliv är biblioteken. De spelar också en betydelsefull roll för barns och ungas rätt och tillgång till kultur. Antalet bibliotek i Stockholms län minskar, samtidigt som barn och ungas läsförmåga sjunker, en utveckling som måste motverkas genom att värna om och stärka biblioteken. Vi tror också

att skolan spelar en viktig roll när det gäller barn och ungas möten med kultur, därför ska de estetiska ämnena stärkas. Vi vill även återinsätta kultursekreterare i alla stadsdelsnämnder för att förbättra samordningen av barnkultur, och garantera att alla barn i Stockholm, inte minst under sin förskoletid, ska ha samma tillgång till kultur.

3. Fi ska verka för att fler mötesplatser skapas i det offentliga rummet och att de vigs åt kulturella, snarare än kommersiella uttryck.
4. Fi ska verka för att stärka folkbiblioteken.
5. Fi ska verka för att stärka de fria digitala biblioteken.
6. Fi ska verka för att skolorna ska ha tillräckliga resurser och ett fungerande program för kultur i undervisningen.
7. Fi ska verka för att kultursekreterare återinförs i alla stadsdelsnämnder.

Kulturarbetarnas villkor

Alla invånares rätt att vara skapande människor måste värnas, och då måste vi också ställa oss frågan om vem som har makt att uttrycka sig i det offentliga samtalet. Både historien och vår egen samtid karakteriseras av osynliggörande av kvinnor, hbtq-personer, personer med funktionsnedsättningar, etniska minoriteter och rasifierade personer. Vi menar att förtryckande strukturer som den rådande könsmaktsordningen, heteronormen, cisnormen, rasism och klassklyftor begränsar det fria uttrycket genom att undertrycka och nedvärdera berättelser och erfarenheter. Genom att de inte ges lika möjlighet att delta i det offentliga samtalet begränsas även det svenska kulturlivet. Det är av stor vikt att både amatörkulturen och det professionella kulturlivet ges stöd och möjligheter. Ett viktigt verktyg för att förändra den rådande situationen finns i den kommunala verksamheten, som utbildningsväsendet och bidragssystem.

Genom att förstå den egna kulturen kan vi också öka förståelsen för dess begränsningar, strukturer och möjligheter. Den kulturella plattform vårt samhälle står på innebär vissa förtryckande strukturer som slentrianmässigt reproduceras. Kulturvärlden är långt ifrån jämställd, och det måste vi förändra. Det faktum att män är överrepresenterade som producenter och aktörer inom många av kulturens områden innebär att kvinnors berättelser, erfarenheter och uttryck förblir underrepresenterade. Samtidigt är kvinnor den grupp som i störst utsträckning konsumerar kultur, vilket gör det ännu viktigare att skapa bättre förutsättningar för kvinnliga kulturutövare inom alla genrer och på alla fält. Det ska finnas ett feministiskt perspektiv i alla delar av den kommunala verksamheten, från finansiering till den faktiska verksamheten inom kulturområdet. Det måste också läggas mer kraft på ett antirasistiskt och feministiskt arbete för att öppna kulturens rum och fält för människor som i dag diskrimineras och stängs ute.

Feministiskt initiativ är delvis kritiska till och vill förändra Kulturförvaltningens stödssystem till det fria kultur- och föreningslivet. I dag är verksamhetsstödet borta till förmån för ett mer program- och projektinriktat stöd. Det menar vi är en negativ utveckling och något som hindrar långsiktiga satsningar på kulturen. Dagens system är alldeles för onyanserat, då olika typer av kulturella verksamheter bedöms utifrån samma behovsgrunder. Dock tycker vi att det är positivt att det nya stödet i högre utsträckning än tidigare har underlättat för nya grupper att ta sig in i systemet och att det i sin tur har bidragit till en större geografisk spridning, vilket är en viktig del av vår vision för kulturpolitiken i Stockholm.

Vi är starkt kritiska till den bonus som i dag finns inom ramarna för kulturstödet, eftersom den delvis går ut på att de som har hög självfinansieringsgrad eller har lyckats öka sin självfinansieringsgrad får en bonus. Det leder till att de som redan har fått mer. Vi vill att den delen av stödet avskaffas.

För en levande och stark amatörkultur vill vi göra det enklare att söka kommunalt stöd för mindre konst- och kulturprojekt. Vi vill också förstärka och bygga ut ateljéstödsystemet så att fler konstnärer och kulturarbetare har tillgång till lokaler till rimliga kostnader. Vi vill se en ökning av ateljéer, repetitionslokaler, scener och liknande i Stockholm stad. Vi menar också att framtida justeringar av kulturstödet borde utformas för att skapa en större trygghet för fria grupper med höga fasta kostnader, som egen scen. Vi vill underlätta möjligheten att inte bara producera den egna kulturen utan även agera som arrangörer för andra grupper utan fast scen.

För bättre villkor för kulturarbetarna behövs ett rikstäckande avtal mellan kommunala och statliga institutioner och konstnärerna, vilket ska reglera rätten till visnings- och utställningsersättning för alla offentliga visningar och framträdanden. Vi vill vidare förbättra kulturarbetarnas möjligheter till uppdrag och stärka deras förhandlingssituation gentemot uppdragsgivare. Som ett led i det arbetet vill vi se ett ökat kommunalt stöd till kulturarbetarnas olika organisationer.

8. Fi ska verka för att kulturens offentligt finansierade institutioner medvetet arbetar för ett jämställt utbud och innehåll, såväl internt som externt, och aktivt strävar för att ge röst och delaktighet åt marginaliserade grupper och uttryck.
9. Fi ska verka för könskvotering till samtliga nyckelpositioner på stadens kulturinstitutioner.
10. Fi ska verka för att amatörkulturen stärks genom att förenkla det kommunala stödsystemet för mindre konst- och kulturprojekt.
11. Fi ska verka för en förändring av det nuvarande kulturstödsystemet till verksamhetsbaserat stöd.
12. Fi ska verka för att bonusen i kulturstödet avskaffas.
13. Fi ska verka för en förstärkning av ateljéstödsystemet.
14. Fi ska verka för att ett rimligt och rikstäckande avtal mellan kommunala och statliga institutioner och konstnärer upprättas.
15. Fi ska verka för ett ökat kommunalt stöd till kulturarbetarnas olika organisationer.

Kultur och social tillväxt

Feministiskt initiativ vill stärka kulturen och framhäva den som en meningsskapande faktor i det öppna, demokratiska samhället. I dag karaktäriseras synen på kulturens betydelse av ett ekonomiskt nyttoperspektiv, något som vi ska motverka. Möten med kulturens olika uttryck kan förhöja ens livskvalitet och levnadsstandard, men också utmana och omkullkasta föreställningar och kunskaper. Det är viktigt såväl för individ som för samhället i stort att kulturen får blomstra oberoende vilka eventuella ekonomiska värden den kan generera. Vi vill påpeka vikten av ett rikt kulturliv, där kulturens främsta syfte inte bör vara av vinstdrivande karaktär. Samtidigt som kulturyttringar och kulturens produktioner är inkorporerade i ett ekonomiskt system, bör den ekonomiska aspekten aldrig överskugga kulturens möjligheter. Vi menar att den ökade ekonomiseringen och instrumentaliseringen av kulturområdet riskerar att begränsa kulturen och kulturarbetarna. Vi vill värna om den kritiska konsten, den som inte enkelt förenas med kommersiella syften. Det är därför av stor vikt att kulturarbetare ges möjligheter att livnära sig på ett arbete vars produktion inte kan mätas i pengar. Det kräver oberoende grundfinansiering och andra sätt att mäta tillväxt och bärkraft. Som det ser ut i dag ligger alltför stort fokus på de kvantitativa värdena, vilka är enklare att mäta utifrån ett nyttoperspektiv och den ständiga strävan efter ekonomisk tillväxt. Vi ska verka för en annan syn på kulturen och betona dess roll för ökad social tillväxt.

16. Fi ska verka för att kulturen inte enbart får en institutionaliserad roll, utan tillåts existera oavsett eventuella ekonomiska nyttor och effekter.
17. Fi ska verka för bättre försörjningsmöjligheter och trygghetssystem för kulturarbetare.

S. Miljö

Feministiskt initiativ ser samhället som en del i ett kretslopp. Vi står inte utanför naturen och kan inte tänka på miljöanpassning som ett val. Att inte arbeta med miljöfrågor och bidra till ett välmående kretslopp innebär att vi tär på resurser och på våra egna och framtida generationers förutsättningar för liv och välbefinnande. Vi måste börja se vår plats som aktör i ett större ekosystem som utgör den gemensamma grunden för alla våra livsuppehållande funktioner. I det sammanhanget är det också viktigt att ha ett normkritiskt perspektiv på vad som är ett miljöproblem och vilka funktioner och naturmiljöer som är värdefulla. Sådana frågor ska inte avgöras av vem som har starkast röst eller mest köpkraft. Analys, utredning och åtgärder kring miljöproblem måste alla genomföras med ett kritiskt öga på vem som påverkas och på vilket sätt.

Eftersom samhället är en del i ett enda stort kretslopp som innefattar alla naturliga processer är miljöfrågor inte lokala. Alla våra aktiviteter har effekter såväl lokalt som regionalt och globalt; de direkta effekterna är de utsläpp som sker inom stadens gränser medan de indirekta är de utsläpp som sker i andra delar av världen till följd av vår konsumtion. Feministiskt initiativs ambition är att miljöpolitiken måste se denna helhet och arbeta aktivt på alla nivåer.

För den lokala miljön är den lägsta kravnivån att den är säker och hälsosam. Det gäller exempelvis vatten- och luftkvalitet. Det är också mycket viktigt att respektera det lokala växt- och djurlivet och arbeta för livskraftighet och biologisk mångfald i våra lokala naturmiljöer.

Ur ett regionalt perspektiv har staden ansvar för sina omgivningar, såväl effekter av utsläpp som av resor och av handel. Stockholm har till exempel ett stort ansvar för situationen i Östersjön, inte minst till följd av de totala utsläppen av näringsämnen som har skett över lång tid. Resor ut ur, in i och inom staden innebär också en stor miljöpåfrestning som måste lösas genom ambitiös kollektivtrafik. Stockholm måste ta en aktiv roll i att driva en positiv utveckling inom dessa områden.

Globalt sett har Stockholm ett ansvar för de utsläpp som sker till följd av konsumtionen inom stadens gränser. Det gäller inte minst de utsläpp av växthusgaser som i dagsläget inte räknas med i stadens redovisning av växthusgasutsläpp. Det gäller också ett ansvar för de avfallsprodukter som vår konsumtion leder till. Export av avfall till utsatta områden och länder är ett reellt och allvarligt problem.

Feministiskt initiativ har höga ambitioner för miljöpolitiken i Stockholms stad. Staden är rik och har en förhållandevis ren miljö, samtidigt som vi har en hög täthet i bebyggelsen, avancerad kunskap och högteknologiska system. Det gör det möjligt att organisera livet i staden genom effektiva kollektiva lösningar som kan bidra till ytterligare lägre utsläpp.

Den lokala miljön

En stor stad är en stor påfrestning på miljön som påverkar människors hälsa och naturen i staden. Feministiskt initiativ ser naturvärdenas betydelse som bärande för allt levande, och inte minst vattnets kvalitet är central för stadens invånare. Vattenmiljöer och vattenkvalitet hänger ihop. Därför vill Feministiskt initiativ se ett utökat arbete för att säkra vattenkvaliteten och förbättra vattenmiljöer i och kring staden.

Den lokala miljön och naturen har också rekreative värden. För att alla ska få ta del av dem måste tillgängligheten till naturområden öka. Det ska vara möjligt att nå vatten, skog och andra naturmiljöer med kollektivtrafik, och för människor med funktionsnedsättningar. Grönområden och vatten är också en stor del av upplevelsen av Stockholm för besökare.

Turism och besöksnäring ska inte tära på miljön utan bör också bidra till att förstärka och upprätthålla dessa värden.

Feministiskt initiativ vill se ökade gröna inslag i staden såväl genom utökad odling, växter och naturmiljöer på gator och torg, på gårdar, på hustak och i parker som genom stärkt biologisk mångfald och livskraftiga ekosystem i och kring staden. Det är viktigt med ett fullgott skydd av naturreservaten innanför stadens gränser och att växt- och djurliv ges hållbara förutsättningar för livskraftig fortlevnad.

1. Fi ska verka för att Stockholms stad arbetar aktivt för att stoppa utsläpp i Mälaren och för att säkra kvaliteten i dricksvattentäkter.
2. Fi ska verka för att utöka insatserna för att bevara och restaurera vattendragen i Stockholm.
3. Fi ska verka för att öka tillgängligheten till naturen inom Stockholms stad.
4. Fi ska verka för att upprätthålla och förstärka biologisk mångfald och naturmiljöer i och kring staden.
5. Fi ska verka för att turism i staden ska bygga på ekologiska hänsynstaganden.

Transporter

På samma sätt som det finns en nollvision för antal döda till följd av trafikolyckor ska luftföroreningar från trafiken inte leda till några förtida dödsfall. I dagsläget är luftföroreningar årligen ansvariga för ett betydande antal förtida dödsfall i staden. Redan vid koncentrationsnivåer som understiger dagens gränsvärden påverkar luftföroreningar fosterutveckling och leder till större sannolikhet för låg födelsevikt. Låg födelsevikt innebär större sannolikhet för ohälsa och högre barnadödlighet. Feministiskt initiativ anser att detta är oacceptabelt och att inga miljöer i staden ska vara så skadliga.

Färre dödsfall till följd av luftföroreningar från trafiken kräver inte bara mindre hälsoskadliga avgaser. Partiklar från däck och vägbeläggning är också allvarliga problem och kräver åtgärder för att minska trafiken. Ett viktigt medel för att uppnå det målet är att styra över resor från biltrafiken till kollektivtrafik, kollektivt resande, spårbunden trafik, gångtrafik och cykeltrafik. Det är stadens höga boendetäthet som gör att det blir så trångt i biltrafiken. Den höga tätheten är också det som gör det möjligt att organisera resandet genom effektivare, kollektiva lösningar, som kan kombineras med gång- och cykeltrafik. På så sätt kan fler människor transporteras med lägre utsläpp och i det långa loppet till lägre kostnader. Fler förslag på förändringar av Stockholms trafik finns i kapitlet om trafik.

6. Fi ska verka för en nollvision för antal förtida dödsfall till följd av luftföroreningar från trafiken.
7. Fi ska verka för att kommunen ska driva frågan om fyrspårig järnväg mellan Uppsala och Märsta/Arlanda.

Avfallshantering

En viktig del av miljöarbetet handlar om att ta hand om de resurser vi kan återvinna. Det måste göras effektivare och staden har här ett stort ansvar. Feministiskt initiativs vision för samhället är att det ska ingå i ett kretslopp där allt avfall är en resurs. Till exempel är återvinning av matavfall viktigt eftersom det kan behandlas biologiskt för att producera biobränsle och biogödsel.

Feministiskt initiativ vill att allt avfall ska ses som en resurs. Målet är att inga produkter som bara går till deponi ska konsumeras i staden. I dag ses avfall fortfarande som skräp som ska slängas bort. Men det finns inget "bort", allt avfall hamnar någonstans. Om vi inte tar hand

om vårt avfall får någon annan göra det. Avfall som exporteras är ett stort problem, särskilt om det är farligt avfall. Staden måste ha kontroll över avfall som skickas utomlands och inget avfall ska få exporteras om en fungerande behandling inte kan garanteras. Särskilt viktigt är att inget avfall ska exporteras för att deponeras.

För stadens invånare är det nödvändigt att avfallshanteringen är lättillgänglig. Det ska vara enkelt att källsortera och lämna sitt avfall, oavsett funktionalitet eller tillgång till bil eller annan transport. Det innebär att källsortering behövs i direkt anslutning till bostaden och att miljöstationer för farligt och avfall som lampor, batterier och kemikalier samt återvinningsstationer måste finnas i närmiljön i tillgängliga utrymmen. Det är också viktigt att det finns tillgänglig information om avfallshanteringen på alla språk som talas i staden, både om hur avfallshanteringen ska gå till och var avfallet kan lämnas.

8. Fi ska verka för att allt avfall ska källsorteras.
9. Fi ska verka för att hämtning av matavfall ska vara avgiftsfri.
10. Fi ska verka för att allt matavfall ska behandlas biologiskt.
11. Fi ska verka för att inget avfall som inte säkert ska återvinnas ska exporteras.
12. Fi ska verka för att inget farligt avfall ska exporteras till utsatta länder och områden.
13. Fi ska verka för att alla nybyggda bostäder ska ha tillgång till källsortering, inklusive sortering av matavfall, i nära anslutning till bostäderna.
14. Fi ska verka för att inlämningsstationer för farligt avfall ska finnas i tillgängliga utrymmen i närmiljön.
15. Fi ska verka för att information om avfallshanteringen ska vara tillgänglig och finnas på alla språk som talas i staden.
16. Fi ska verka för att staden tar fram en långsiktigt hållbar lösning för dumpning av snö.
17. Fi ska verka för att staden ska beställa en oberoende utredning för att undersöka effekterna av dumpningen av snö på både den lokala och regionala vattenmiljön.

Miljön runt och utanför staden

De lokala utsläppen påverkar inte bara staden. Stockholm och Stockholms närområden släpper till exempel ut näringsämnen som bidrar till övergödningen i Östersjön. Det handlar dock inte bara om det som händer här och nu, utan näringsämnen som vi har släppt ut tidigare finns kvar och har medverkat till den nuvarande situationen; vi har byggt upp en miljöskuld till Östersjön. Som en av de största och viktigaste städerna kring Östersjön måste Stockholm, i samarbete med andra större städer, driva frågan om miljön i hela Östersjön.

De utsläpp som vi i Stockholm är ansvariga för stannar inte heller vid de lokala. Vi tillhör världens allra rikaste och mest välmående regioner. Vår konsumtion ger upphov till betydande miljöproblem och utsläpp i andra delar av världen, genom produkternas livskedja hela vägen från utvinning av naturresurser till avfallshandling. Feministiskt initiativ stöder den av EU påbörjade processen att all varuproduktion ska märkas utifrån resultat av en livscykelanalys.

Det är viktigt att arbeta för att både minska onödig konsumtion och de negativa miljöeffekter som konsumtionen ger upphov till. Det gäller inte minst köttätandet, som är en stark norm i dagens samhälle. Att minska miljöeffekterna innebär allt från att öka återvinning och återanvändning till att välja mer miljövänliga och rättvisa alternativ för de konsumtionsvaror vi faktiskt behöver. Det är viktigt att ta ansvar för att hela kedjan av leveranser fram till vår dörr utgörs av rättvisa och miljöeffektiva steg. Ett steg i den riktningen är att Stockholm diplomaseras som Fairtrade City, som är en certifiering för rättvis handel och etisk upphandling och konsumtion.

Globala ekosystem och miljöeffekter är komplexa och svårgripbara. Därför är det också viktigt att höja kunskaperna om miljöfrågor hos invånarna. Inte minst förskolor och skolor bör fungera som konkreta goda exempel för barn och unga. I Stockholms stads förskolor och skolor ska den dagliga verksamheten bedrivas med hänsyn till miljön, och maten som serveras ska vara ekologisk och rättvisemärkt.

18. Fi ska verka för att Stockholms stad tar en aktiv och ledande roll för att förbättra miljösituationen i Östersjön.
19. Fi ska verka för att kommunens verksamheter endast ska köpa in el från förnybara energikällor.
20. Fi ska verka för att stadens verksamheter endast ska köpa in ekologiskt producerade varor. Det ska också vara ett krav på verksamheter som upphandlas av kommunen.
21. Fi ska verka för att stadens verksamheter ska köpa in lokalt producerade livsmedel när det finns sådana alternativ. Det ska också vara ett krav på verksamheter som upphandlas av kommunen.
22. Fi ska verka för att minska andelen kött i maten som serveras inom stadens egna och de upphandlade verksamheter. Det ska också vara ett krav på verksamheter som upphandlas av kommunen.
23. Fi ska verka för att det varje år görs en kartläggning över stadens konsumtion av animaliska produkter och livsmedel utifrån miljöpåverkan.
24. Fi ska verka för aktiva åtgärder för att Stockholm ska nå upp till de krav som ställs för att diplomeras som Fairtrade City.

Klimat

Stockholm har ett stort ansvar för klimatförändringarna. Som alla rika regioner i världen har vi en klimatskuld genom alla de utsläpp som vi redan har bidragit med till den globala uppvärmningen. Utöver de utsläpp som sker inom kommunens gränser är vi också ansvariga för mångdubbelt större mängder globalt, som vi orsakar genom vår konsumtion. Det är att fuska med klimatarbetet och skjuta över ansvaret på andra att inte räkna med alla de utsläpp som staden orsakar. Att ta ansvar för klimatet innebär att ta ansvar också för de utsläpp av växthusgaser som sker utanför stadens gränser.

Klimatåtgärder brukar indelas i tre områden: minska utsläppen, motverka uppvärmningen och anpassa området inför klimatförändringarna. På lokal nivå är det svårt att motverka uppvärmningen annat än genom minskade utsläpp. Lokal politik för minskade utsläpp innefattar en kombination av åtgärder som energieffektivisering, nya drivmedel som biodrivmedel, en omfattande och avgiftsfri kollektivtrafik och mindre utsläpp av växthusgaser i den offentliga konsumtionen. Omställningen till ett fossilbränslefritt Stockholm måste vara genomförd betydligt tidigare än till 2050, som kommunfullmäktiges mål är nu. Staden bör också gå före genom att snabbt ställa om sina egna och upphandlade verksamheter. Stockholm måste också anpassas till de följder av ett förändrat klimat som redan är oundvikliga, eftersom stadens läge vid Saltsjön och Mälaren med mycket vattennära bebyggelse gör den oerhört sårbar för högre vattennivåer.

25. Fi ska verka för en fullständig konsumtionsbaserad utsläppsredovisning där Stockholms samlade påverkan räknas in, inte bara de fysiska utsläpp som äger rum innanför stadens gränser.
26. Fi ska verka för en klimatupprustning av de allmännyttiga bostadsföretagens bestånd.
27. Fi ska verka för höga krav på energieffektivitet inom alla stadens verksamheter, inklusive vid nybyggnationer.
28. Fi ska verka för att målet ett fossilbränslefritt Stockholm ska uppfyllas senast 2030.
29. Fi ska verka för att Stockholms stads egna och upphandlade verksamheter ska vara

fossilbränslefria senast 2020.

30. Fi ska verka för fortsatta satsningar på bibränslen och biodrivmedel.

31. Fi ska verka för att klimatanpassning, särskilt mot höjda vattennivåer, ska ingå som målsättning i stadsplaneringen.